

(1)

ՏԵՏՐԵԱՐԿՈՉԻ ՆՇՆԻՆԱ

Դրոշ
3937

Վան կառավարելոց խնչս Որոշ կառանց կտակ Նճեկելոց

Ի Հայրապետութեն Տեան Սրբազան Հոխասայ ամ Հայոց
կաթողիկոս Ի վարդապատ:

Ի Թագաորութեն Տեան Երկրորդ Հերակլոսի Բակրատուն
ու Ի Թիպլիս:

Յամ տեան փոխին մերոց Քրի 1781:

Ի Թուախանութեան Հայոց 1232:
Ի Հնդկիս Ի Մայրաքաղաքն Մառաթա:

Ի Տարանի Յեկորայ Չահրեանց կոչելոց

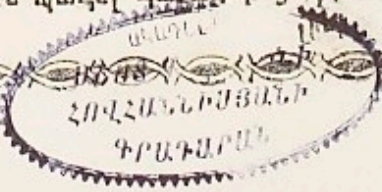
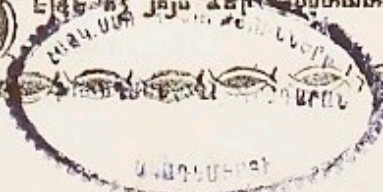
ՍԵՆՏԵՐԱՐԿՈՉԻ
ՆՇՆԻՆԱ
Ի ԿՈՆՍՏԱՆՍՆՈՎՍԻՍ
Ի ԿՈՆՍՏԱՆՍՆՈՎՍԻՍ
Ի ԿՈՆՍՏԱՆՍՆՈՎՍԻՍ

Նախերգանք առ Ընթերցողքն:

Յոպէս հաւատացեալէմք Աւանդութիւնն Սրբոյ Եկեղեցոյն
 քի զի ոչ երբէք յուսահատիլ ՚իողորմութենէ տն աշպէս
 հաստատուն կալ պարտիմք ՚իհաւատս Լայոս մեր առ տր
 Արարիչն մեր. որ թեպէտ Էթէ ՚իպատճառէ որոք մեղաց-
 մերոյ Էթէ ՚իծուլութենէ ևանմաբանութենէ ևանճնազան-
 դութենէ ևան սիրելութենէ ևայլն, ցովէցաք ՚իսեբհական
 յաշխարհէ մերմէ ևպանդխտեցաք ՚իզանազանաարր յաշխարհ
 ուր փոքրիկ յոտս յազգէն մերմէ որ ՚իաստ, այլ գոհանալով
 ՚իտնէ ասեմ որ այս փոքրիկ յոտս յազգէն հայոց բնակեալ
 ՚իայս քաղաք Մատրաս Ընորհոք Եղորմութիւն տն յայ և-
 բարեպէս Խառավարութիւն յիշխանաց քաղաքիս ունիմք-
 Պատիւ արժանութեն յազգին մերոյ եբարեպէս վարիք կե-
 անս ևազատապէս Պաշտմամբ ամենասուրբ յանուն տննշա-
 նաւ Սրբոյ խաչին որ հովանի ևպահպան մեզ ևպարծանք
 յազգին զի ցարկ ևցերեկ փայլէ ՚իգլուխս բարձրաբերձ կա-
 ծուղիկէ ևառաքելական սբ Եկեղեցոյ մերոյ, Հայոց որ ՚ի
 աստ, որում Հառաւիղեալ ՚իբարոզութիւն Սրբազանից մերոյ
 ևնոցին առաքեցեալ քահանայիք կատարի ամ խորհուրդ սբ
 Եկեղեցոյ ՚իվերայ մեր ևամ հաւատացելոց ՚իքս ըստ յամ
 մատութեն Հայաստանեաց սբ Եկեղեցոյ

ԽԱՄԻ
3937

Այլ հարկ ՚իվերայ մեզ կայ թողուլ բոլորովին կարճահայեա-
 ցութիւնն ուսմկորէն հագացողութեն, Էթէ խորհրդով բանիւ
 ևգործով ևսի երբէք մտանալ նախ յազգն ևյաշխարհն մեր-
 ևմիք ՚իաշխատելն իւր տպաւորել ՚իտիրտս իւր վան միտիթ-
 արութեն միանակ անձին իւրոյ, ևսի ոք յուսակտոր լինիլ ՚ի
 պատճառէ Պանդխտութենէ թէ վանն ում աշխատ արարից
 Էթէ մէջ յոյս մեր հաստատուն պահել հաւատի յազգ մեր-

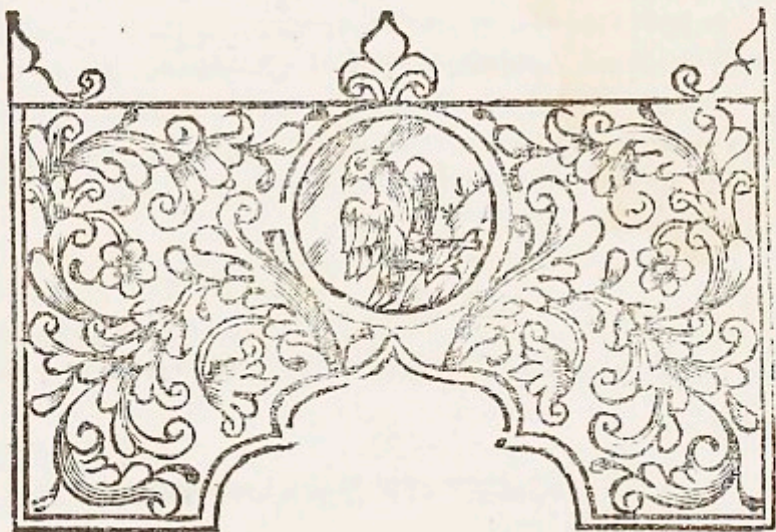

լինիլ և ժառանգորդ հայտատանեաց քանզի ոչ երբէք պակ-
 ասի որդիք հայոց ոչ ՚իսանէ, և ոչ ՚իսորր յաշխարհէ, և միք
 խորեցի և զանազանեցի որոք ան հայոց ՚ի յորդու թէնէ և
 ժառանգորդութենէ իբրմէնայ որիցէ միանակ անձամբ ան
 հարուստ զի ոչէ աջ ժան առնուլ զհայսանիանց հայոց և արկա
 նէլ տարաց, այսպէս հարկաւորէ ձեզ զսուլ և կարգադրել ժա
 մանակս կենաց ձերոց ՚ի միանդխաութեն զի պտուղ վաստակի
 գործոց ձեռաց ձերոց մնացե ժառանգութի յազգին ձերոց
 և երկայնամիտ լինիլ ՚ի ժամ գրելոյ զկտակս ձեր վն բազմաշ-
 խատ վարիւք զամաւուրս կենաց ձերոց աշխատութի զամիսնս
 ձեր զի մի թաղեցի ՚ի խորին գերեզման առ երանմբ, այլ սուշ
 լերուք զի կարգադրեսցուք կորք կառավարութե վն ամ ըն-
 չիցորթոց, Արեաց, Տնանկաց, և առանց կտակ ննջելոյ զի
 կառվարեսցե յիշատակն և հարստութիքն անձառանկ և ան-
 տերունց պանդխտաց հատատուն վան ժառանգորդաց յազ-
 գին հայոց զի որք թէ հաստիս և թէ մանկահասակ զի բրա
 և բարի վայելուչ կենօք վայելեսցեն զկեանս իբրեանց, և մի-
 գուցէ հարկաւորեսցեն ինչքել ճնորհ և ողորմութի ՚ի յայլ յա
 զպէ, և կամ կրեսցեն թշուառութի ՚ի կեանս իբրեանց, նա
 և սբարիք գիտեք տարբերութի ժամանակին յատկապէս ՚ի վն
 գործոց մերոց վաճառականութենց, որ երբեմն աջողակ և ճա
 հաբեր և երբմն ձախորդ և քնասակար և բազմիցս ՚ի մէնջ և ՚ի-
 յազգէ մերմէ աշխատեցեալ, հարստացեալ, և անկարգապէս
 թողեալ ստացուածս իբրեանց որչետ վախճանի կենաց իբրոց
 իբր փոշի առաջի հողմոյ ցրուեալ, վասնորոյ հարկաւորէ ձեզ
 ունիլ Սահման մի կարգադրութեն կառավարելոյ տուրս, որոր-
 ուինս, յիշատակս և ստացուածիս առանց կտակ ննջելոց թէ
 պէտ բարուք գիտեմ զի ոչ գոյ մեզ գաւազան իշխանութեան
 և ոչ սնխախտելի Սահման յորինաց հայոց, այլ տեսնելով
 բարեկարգութի յիշխանաց քաղաքիս որ ՚ի թիկունս ամ բա-
 րեզործաց հասանին, և ոչ երբէք արգելեն ոչ ոք յազգի-
 բա

բարեպէս վարուք սուսջանաց, որմն յոյժ հարկաւորէ մեզ
 ունիլ Սահման կառավարելոյ վարս Ռատերաց Գրատերաց և
 ամ ըստացվածոց մերոց և յատկապէս որք և անանկաց մեր զի
 կարով մնացե Պատին յազգին հայոց մինչև ամ սոյ արասե
 երախականացե յազաշխարանս մեր պանդխտութեան և յար-
 ուսցե ամ կառավարիչ յաշխարհին մերոց զի մնացորդն ՚ի մեջ
 ցնծութի էլցեն ՚ի միանդխաութենէ առ գիրիս, գորովացցի
 մորն իբրեանց յԱրարտա յաշխարհ (և մի կարի լուել բերանիմ
 ասել երանի և բազմիցս երանի արանցն յայնոցանց որում գա-
 անիցին այն Ռակեզո՞՞ ժամանակն էլ ջանկութեն) այլարդ
 փորքրիկ Հարս կարգադրութեց ոս ոչ ոք մնասե կարե
 լինիլ ընդդեմ թագաւորի, յիշխանի, էկեղեցոց, Քահանայի
 և հասարակ ժողովրդոց, էթէ ոչ յատկապէս բարութի յա-
 սարակաց ուրեմն հարկաւորէ մեզ սիրով ընդունիլ և յառաջա-
 նալ ՚ի գործ և ամր ձեզ և մեզ Օգնական Ամեն:

*Армянскаго
 Назаревскаго
 Источника
 Восточнаго языка*

Կարգադրութիւն Մաղրասիս Հայոց վան կառավարելոյ ինչս որոց կառանց կտակ ննջեցելոց:

Հասոր Առաջին:

Որով յետև ՚իմիջի յազգին Հայոց աստ բնակողացոց գտանի յատկապէս հաստատութիւն եթէ աստ բնակելոյ և կամ յորոց որդի ժառանգորդ ՚ի վերայ Որոք դաւառի և հաստատուն իրացունելոյ, ուրեմն պարտէ մեզ ունիլ ամ երից ամաց մի անգամ ՚իմիջի յամահաւասար ժողովրդոց հայոց ընտրեցեալ երիտ կառավարիչս այսինքն առաջին, երկրորդ, երրորդ, և միաբան արքս սեր ընչից և Պատուոց, և երեսնական յազգին Հայոց և Պատանութքն Հայաստ

Հայաստանեաց սբ Եկեղեցւոյ փան կառավարելոյ բանն Որ
բոյ, Տնայնաց, Կառանց կտակ ննջեցելոյ, Կնուիրանաց
որդանութեաց ևայն, մի ոմն ՚ի երկի կառավարչաց աշխնքն
առաջին պիտոս լինի երկի փոխան Մաղբասիս Հայոց սբ
Եկեղեցւոյն, երկրորդն տեղակալը Լեւորդն Օգնական, Կնու
երկի ամացիանդամ յանել առաջինն Կոշտանոն կառավար
ութենէ Լեւորդի փոխանութենէ մուծանել տեղի նորայ տեղա
կաշնարայ Երևորդն ոմն նոր, փան տեղի երրորդ կառավարչի
, Երկուրդեր Գաշտանատարութեն փան կառավարութեն սո
ցայ Գարտե երևնել ըստ կամաց Եհաջողից բոլոր յազգէն բն
ակողաց Մաղբասիս, Հայոց ձեռնադրեալ զի ելցեն ՚ի գործս:

Ⲅⲟⲩⲁⲛⲁⲛⲁⲛⲁⲛⲁⲛ

Ⲅⲟⲩⲁⲛⲁⲛⲁⲛⲁⲛⲁⲛ

Օրինակ Գաշտանատարութեն կառավարչաց:

Թուխորնդ ոմնելութեն յազգին Հայոց բնակողաց ՚ի յայս քաղա
քի մողբասու վն կառավարութեն անդղին որբոց Կանան
կաց Երնչից առանց կտակ ննջեցելոյ Եխտանանց Լողորմու
թեց Լեւորդի փոխանութեն մաղբասիս Հայոց սբ Եկեղեցւոյ Ե
պատկերառ պատկերի կառավարիչն մեր պի՛նց . . . Եղև
՚իմնջ ՚ի գաւիթն որբոց Եկեղեցւոյ մերոյ մաղբասիս զեկտ
եմբերի Ամսոյ 31 . Յամբ օմն փրկչին մերոյ Ջի 1783 . .

Ներքոյ ձեռնադրողք յազգէն Հայոց, առ բնակողաց մասան
ընդունեցինք Երևորդեցինք ՚իմջէ մերմէ երկս Գտուկերի անձ
ինք աշխնքն . . . Եհաստատեցար նո
ցայ կառավարիչ ՚իվերայ բանին առանց կտակ ննջեցելոյ Եգո
րծոյն որբոց Ետվաք իշխանութին նոցայ կալ Եմեալ կառու
վարիչ երկս ամու ժամանակաւ Եյառաջինն ՚ի նոցանէ աշխնքն
. . . Ես երկի փոխան մաղբասիս Հայոց
սբ Եկեղեցւոյն զի առանց վարձու, Եակնկալութեն կառու
վար

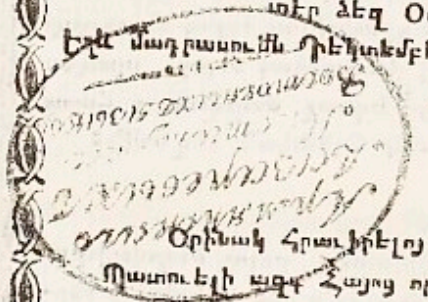
վարեցեն գործ որբոց առանց կտակ ննջեցելոց տնանկաց
մերոց ըստ յամեմատութեն կարգադրութեն մերոյ միջչէ
երկս ամս Լորոք Գառուհմունք Եհարկաւորութինք որար
տաքոյ մերոց կարգադրութենց Հանդիպեցի ժողով մի հաս
արակ յազգէն մաղբասիս Հայոց արասցեն Երստանայցեն ՚ի ժո
ղովորենէ յատկապէս, Գտուկեր Եյապար յառաջասցեն ՚ի գործ
զամ զոր ինչ մերոյ կառավարչաց ի որհրդիվ բանիվ Եգործով
ըստ յամեմատութեն մերոյ կարգադրութենց ՚ի յայս պաշտանի
առնելն իբրև մեք միաբան ներքոյ ձեռնադրողքս կը լինեմք
արարեալ, Լորոք գործ արտաքոյ կարգադրութեն Եյառու
պէս ընդդէմ հասարակաց Գտուկերանի գործեցեալ, անձն
աւորութինք Երստայուածին կառավարչաց որբոց մերոց պար
տէ հատույումն առնել որբոց Եանանկաց մերոց, աշապէս
ձեռնադրեցարք ՚ի յայսմ ներկայ եղեալ ժողովուրդք Հայոց
՚ի . . . երրջ ժողովն Եմք Օգնական Սեղամէն:

Ամենայն Գրեհտեմէերի 31: Գարտեմք բոլոր ժողովուրդքս
մաղբասիս Հայոց հաւաքվիլ ՚ի գաւիթս սբ Եկեղեցւոյ մեր
ոյ առ ՚ի տեսչութին բանին Եգործին Ելեմտին յասու լինի
Եամ արարմունս կառավարչաց մերոց (բայց նոքայ որ իցեն
տկար Եյատկապէս ներքոյ հարկի) նաևս պարտեմք ՚ի թիկ
ունս կառավարչաց որբոց մերոց հասանիլ ՚ի յորում ժամու որ
կառավարիչքն որբոց մերոց հրա իրեացեն մեզ ՚ի սորհուրդ Ե
ով ոք իմենջ մեր հանդէնեցի, Եծուլանասցէ յերևելոյ ՚ի ժա
մաղիս ժամէ ՚իմջ ժողովուն նա ինքն իսկոյն ընդո ննջի զին
քն արար ամ խորհուրդ Եգործ ժողովն յայնիկ որում յինքն
ոչ Եկաց ՚իմջի նոցայ:

Օրինակ հրահրելոյ ժողովրդոց Իժողով:
Պատուէլի յագգ Հայոց որք ԴՄադրասս բնակեալք

Խոնարհաբար ազդ ձեզ առնեմ զի այսօր իբր 27: Գեկտե մբերի ամսոյ որ մերձ Կրուսն տարոյս հրահրեմ ձեզ Իգաւ ինն Սք Եկեղեցւոյ Մադրասսիս Հայոց կատարելոյ Իերկրորդ յորէն կարգադրութե Մադրասսիս որբոց իրաց, վնորոց պարտե ձեզ հասանիլ Իխուսբ . . . երրորդ ժողովն Իգաւ լինն սք Եկեղեցւոյ մերոյ, յամեւանն 31: Գեկտեմբերի Իթուին մերոյ փրկչին Քի 1783: յերկոյեան 6: Ժամին և տեր ձեզ Օգնական Ամն

Եղև մադրասսումն Գեկտեմբերի 27: Թին 1783.
Ձեր հրամանոց պաշտօնատարք

Օրինակ հրահրելոյ առ Իխորհուրդ:
Պատուէլի ազգ Հայոց որք ԴՄադրասս բնակեալք.

Յայտնի լինի ձեզ որէն ևէհաս Իվր գործոյ մերոյ և կառա վարութենց բանին որբոց հայցումն արանց արտաքոյ կաննի մերոյ և հարկ Իվր մերկայ Պատասխանելոյ և կատար հասուցան էլոյ ընդդեմ հայցուածողաց, վանորոյ հրահրեմք ձեզ հասանիլ Իթիկաւնս մեր Օգնականութին յուրիսի ամեւան 8. Իգաւթմս Սք Եկեղեցւոյ մերոյ Հայոց, ըստ սահմանին 1. և 3: հասոր յորէնս և տալ յառկապեա Պատուէր մեզ զինչ առ նելոյ:

Եղև մադրասսումն մայիսի ամսի.
Յամի նն փրկչին մերոյ Քի 1783:
Ձեր հրամանոց պաշտօնատարք

Առաջին

Դ

Առաջին Գեկտեմբերի 31 Իմիջի ժողովեալ արանց ընտրողութե հասարակ ժողովրդոց նշանաւորեցուց եօթն անձինս յագգէն Հայոց և Գաւանութեն Հայաստանեաց Սք Եկեղեցւոյ և տեր Պատուց և ընչից և Իվերայ սոցայ վիճակս յանեցուց մինն երկրցիտան և առաջին կառավարիչ միւսն երկրորդ կառավարիչ ում որ ելցե վիճակ նորայ տայեն պատուէր պաշտօ նատարութեն կառավարութեն, և յապա նմ Գեկտեմբերի ամսոյ 31: Իմիջի ժողովեալ արանց ընտրողութեն հասարակ ժողովրդոց նշանաւորեցուց միմեայն երիսանձինս սեհասակն յագգէն Հայոց և Գաւանութեն Հայաստանեաց Սք Եկեղեցւոյ տեր պատուց և ընչից, և Իվերայ սոցայ վիճակս յանկցեն միմեայն մինն որում որելանե վիճակ երրորդ կառավարիչ նմս տայեն պատուէր պաշտօնի երրորդ կառավարութեն որ ընթանայ Իգործ ուց հասոր 1: և 3: յորէնս:

Ե

Քահանայք Մադրասսիս Հայոց վիճակի և յատկապէս աղօթող վասն մեր պարտե մեզ ընդունիլ յայնմանե որ նամեհօք Օրհնութեն ևսից սրբակրն Եպիսկոպոսե Առաջնորդե նոր ջուղայոյ գայցե առ մեզ, Իմիջի այսպիսի եկեալ քահանայից յերից ամսոց միւսեամ գեկտեմբերի 31: Իմիջի ժողով ընտրել պարտեմք մինն Առաքերեց և տայաւք նմայ Պատուէր կառավարութեն երիս ամաւ ժամանակաւ ոչ վն գործի Եկեղեցականաց և Սրբութեն եթե ոչ կառավարելոյ մեզ բնակարացս Մադրասսիս Հայոց քաղաքավարութե և յեզութե և վան նմ գործ Եկեղեցականաց, փակեցաք բերան և աչս և նմ զօրութին բնութեն մերոյ որ ոչ ոք Իմենջ յիշխեսցի ոչ խորհ գով և ոչ գործով խառնիլ ընդ գործս սրբութեան Եկեղեցւոյ բայց հնազանդիլ առաջն ողի մերոյ և պիտեղ

պատու

Քանիցս Քահանայ որ առաջնորդ է մերմէ կոնտակաւ գայ-
ցէ առ մեզ եթէ ծոցայ բուսկանաողէն տուրս Պատարա-
գէցս յիշէնքս, Պաշտօնս, ևողորմութիւն ժողովրդոց բա-
րիէ, ևեթէ գուցէ էլանիցէ գանկատ վասն սակասութեան
հարկաւորութեն նոցայ մեզ Պարտէ ընդունիլ մինչև երիս
քահանայս վասն քահանայագործութեն ՍԷ Եկեղեցոյ մե-
րոյ, ևտալ նոցայ բնակութիւն իգաւիթս սԷ Եկեղեցոյ ևամ
ամենան իւրաքանչիւր երեսուն ըսուփի վճ հարկաւորութե
ծախուց նորցայ այս մտածութք որ զոր ինչ պաշտօն, պա-
տարագէց ևամ կերպում նուերք ևողորմութք որ ըստանայցեն
Իժաղորդէնէ յանձնեցէն իմնդուկս որբոյ մերոյ ևմա-
ցորդ քահանայք կալ ևմալ եելանել իմնը ազատապէս
կամք իւրեանց, լինիցի առանց ակնկալութենէ իմնը ըս-
տանալոյ, ինչ.

ՃԱ

Ի պատճառն պակաս լինելոյ կղերիկոս և Սարկաւագունս
Իմնը երբեմն հարկաւոր լինի սպասաւոր ՍԷ Պատարաքի
եթէ Դպրութեն ևեթէ ՍԷ Սեղանի սպասաւորութեն հրա-
ւիրել յաշխարհականս այսպէս գործս մնացէ իձեռն Աւա-
քերէցին ևորում ինքն կամի հրաւիրէ, ևում ոք որ հրա-
ւիրէ պարտէ Գնազանդի ևմտանել իսպաւորութիւն յերկիւղի
ևամեթախածութք և Գնազանդ Աւաքերէցի հրամանին Չա-
ճ քաթն սղուր մի ճ

ՃԲ

Ի Մնդկէն որբոց հատուցանեն վարց երկու ըսպասաւորի ծա-
ռայելոյ որբոյ եկեղեցոյն, մինն իգաւիթս ևծաղկաւետս ևմի-
ւան մէջ ՍԷ Եկեղէ ցու ևվարց նոցայ իւրաքանչ անձին ամ
ճ սեն չորս ըսուփի ճ

Հաս

ՃԳ

Հաստատեցաք իմնը մեր այս սնունն այսինքն մնդուկն
որբոց սակ կա՛հ կըստացուածք Մադրասիս ամ հայոց ոմ
ամենեցուն ևամենեքեան տէր սմայ, նոյնպէս ոչ ոք ունի
այժմուս իմնը ևոչ ոք ժամանակի բնակող ոմն Մադրասիս
Հայոց ինքնակալ ինքնակամ Խորհրդիս բանիւ ևգործով
կառաւարութիւն յանել ոչիչ ևոչ միայնակ գրամ մի իմա-
նէ, եթէ ոչ ըստ կարգի կարգադրութեն մերոյ ներգործութե
ձեռամբ կառավարչաց ևերից փոխանի մերոյ Եւ ամ զարդ
Սրբոյ եկեղեցոյ եթէ ոսկուոյ, երծաթի, պղնձի, ևայլն-
նոյն գունակ վերաբերէ մադրասիս մերոյ սԷ եկեղեցոյ ընդ
հատութք կառավարչաց մերոց ևկառաւարութեն Աւաքերէ
ցին ոչ ոք ունի իշխանութիւն յանել իգաւիթ սԷ եկեղե-
ցոյ մերմէ ևտալ այլոց, զի կալով մնացէ իվայելուձ մադր-
ասիս հայոց սԷ Եկեղեցոյն առ իմնիթարութիւն մադրասիս

Ճ Հայոց ճ

ՃԴ

Ամենայն զարդ սԷ Եկեղեցոյ հանձնեցի համարաւ իձեռս
Աւաքերէցին և իմնանէ ձերնադրեալ ըստանացէ ըստիդ որ
Իժամ յանելոյ նմայ, աւաքերէցութենէ ըստ յամեմատու են
ձեռնադրեալ ըստիդին յետս դարձուցանէ նա իձեռս նոր
աւաքերէցին զամ զոր ինչ եթէ գուցի պակաս եթէ յնա-
ցեալ ևվթեալ անհարցանելի, այլ եթէ առանց պատճառի
կորուսեալ պարտէ աւաքերէցին հատուցանել տեղի նորայ
գինն կորուսեալ իրաց, Եւ ամ դեկտեմբերի 31. իմիջի
ժողովի աւաքերէցին պարտէ յայսնել տարէն մնուն նոր
զարդի ևյնացեալ ևկամ աւերեալ զարդն որ մոցէ իհամարն

ճ առաջնոյ ճ

ամ

ԺԵ

Ամենայն Գրամ որ այժմ կայ Դանդուկս որքոց մերոց էթէ-
 որորմութեն էթէ յիշատակի էթէ կտակացէթէ գարատան
 Շինութենց էթէ արհեստի ուսմանց կայն բոլորն իւրաք-
 անչիւր կարգի և անման քաթում համարս պակն որ ծանկցուք
 տեարք և պատճառք դրանց և ներգործութին յիշատակաց
 և որորմութենց այլ, զամ դրանս և գրաւականս և թուխտապա-
 բուուց բոլորն արարէ լինիլ Դմիթրի մոյ և կամ երկու երկա-
 թէ մնդկի փակեալ երկուս փականք մի Դերկուց բանա-
 լիացս մնայ ընդ երկրպոխանս և առաջին կառավարիչն միսս
 բաղանիքն ընդ էրկրորդ կառավարիչն մնդուին Դգաւիթս
 Սբոյ Եկեղեցոյ Դմիթր ամաւր սենեկի, և ալագերէրէցն լրու-
 ելեան զսոցոյչ այս մնդուկս տեսանել աջօք իւրօք ամ-
 սուուր միանգամ էթէ կայ մնդուկն ամբողջ և էթէ որք շար-
 ժմանք և զանազանութիւն մնդկին է և անէ Հտապի ազգ
 արասցէ կառավարչաց և նշանաւոր արանց ստորաւսի Հայոց

ԺԶ

Տուաք արձակութին Աւաքերէցին մերոյ որոնեացէ Դմիթր
 ամ բնակողաց մադրասիս Հայոց և հրաւիրեսցէ ամենեւոյն
 ցուցանել նմա միայն տեսութք և ոչ ընթեռմամբ կտակագրի
 րս իւրեանց, և էթէ ոչ ունիցի աւաքերէցին հանապազ յոր-
 դորեսցէ նմայ գրել և կամ գրել տալ, և ուրք Դմիթր յանդ-
 գնեսցի երկց անգամ հրաւիրմանէ աւաքերէցին կտակս իւր
 գրելոյ աւաքերէցին յայսմի արասցէ Դմիթր ժողովին և միաբան
 յազգաւ ըստիպեսցեն նմոյ առնել կտակս իւր ըստ կամաց
 և ընդունելութեն առնողին բայց կտակակատարն մի լինիցի
 քահանայ և ըստացուածին իւր մի տացէ Եկեղեցականաց

յաւելի

ԺԷ

յաւելի քան թէ տասանորդն ըստացուածոց իւրոց, մնացորդն
 տացէ ում որ յինքն կամի

Շայրագոյն մատունք կրտակին էթէ կրտակատարութեան-
 և կառավարութեն ինքն ննջեցելոյն ըստ նմանութեն որինա-
 կի առնել արժանէ և մանաւոր խօսք և պատուերք եղիցի
 կամս ննջեցելոյն վանս որ երբեմն Դպատճառէ ռամկորէն
 խօսից և մտածութենց զգրուէ կարք և ահման կառավարողաց
 Եւ կտակայ կատարաց

Խախ
 3237

ՅՊ Օրինակ կտակագրի Մադրասիս Հայոց

ՅՊ Անուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սբոյ

կտակ յետ մահուան հաստատուն: ույ հրամայէ Սբազան
 Աւաքեալն Պօղոս, Այդ այժմ ևս Ստեփաննոս որդոյ Սի-
 մեոնի դեղջին Մանաղկերուու ազգաւ Հայ Մկրտեալ և
 հաստացեալ Դմիթր, իմ կաման, և իմ յօժարութիւն, և ամ
 ըստայեարմանք առողջ կտակս արարի առաջի Աստուծոյ, և
 մայկան որ յետ մահուան իմոյ հաստատուն լիցի այսինքն
 Նախ ինձ կտակակատար կարգեցի երեց որդին իմ Չաքարի-
 այ, եղբայրն իմ Նաւասարդ, և յատկապէս բարեկամն իմ մի-
 քայել որդոյ Պետրոսի, որ սոքա միաբան ինձ կտակակատար
 լինիցեն մինչև զորինչ Դիպսմ կտակիս յիշեցեալ կատար հա-
 ստացանեն, երկրորդ զամ զոր ինչ ստացուածի իմ Դյերեսս
 երկրի, էթէ Դաշխատանաց իմոց, և էթէ Դնախնեաց իմոց
 ինձ մնացեալ բոլորն հաւաքեն վաճառելոյն վաճառեն պա-
 յաւելի

ՄԱԿՆԱԿԱՆ
 0208 70084700
 ՀՈԳՀԱՆՆԻԹՅԱՆ
 ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԱԿՆԱԿԱՆ
 ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԱԿՆԱԿԱՆ

հելոյն գին գնեն զոր ինչ կոր քայն որ զամ ինչս իմ բռ-
վանդակի Դմանէ Եսխ հատուցանեն ծախ Թաղման իմոյ
հասարակորեն երկրորդ հարկ կմաքս յառ կբաժին տանն յի
շխանաց , կտուայ զամ պարտս իմ որում ցուցանէ դաժտա
Քիւն իմ , մնացորդ զուտ ըստացուածին իմ ույ Դվայրձ

կոր
օրան
20

Հատուցանեն բաժին հոգւոյ իմոյ մի քառասուն պատարագէց
վանն Թողութեն մեղաց իմոյ 20 : դաճեկան երծաթ , առ-
քր ամուռն էջմիածին տասն դաճեկաց երծաթ Դվանս մբ-
կ սրապետայ , և 10 : դայեկան երծաթ , խոսողմանահոն իմոյ
տէր կիրակոսի 5 : , դաճեկան երծաթ կառուն ուղրմութեն
Հայոյ 50 : դայեկան երծաթ :

Իմ ըստացված կէ իմնէ քանի որ լինիցի ամ մի հարի ըին
հինգ վարցս ընկալեն կտակակատարքն իմ , կյաւ էլող նե-
ղութինն իւրեանց զոր կրեն Դիւրայ բանին իմոյ տէր հատ-
ուցանէ նոցայ վարցս իւրեանց Դիւանդերձելուն :

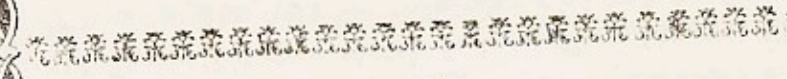
Չամ զորինչ մնացորդ ք ըստացված ք իմ Դյերեսս երկրի էթէ
տուն , էթէ այլի , ազարակ անտառ , խաշինք , անասունք ,
ուկի , երծաթ , ալունք , կզամ զոր ինչ կոր քայն որբովան-
դակի , յամահաւասար տանն բաժին արաւեն կյանձնեսլեն
է իս որդաց կէ ղկուս դատերաց իմոյ կկնոջ իմոյ , առ մտա-
ծուծք զի Չաքարիայ և Մաղաքիայ և Աթանէս որդիք իմ
և դուտերքն իմ ըստ իւրաքանչ որ քի ոմն մին բաժին կկին
իմչ բաժին այսպէս բաժանելով ամենեցուն բաժին յանձես-
ցեն իւրաքանչիւր տերայ և նոքայ ըստանասցեն իբր ժառ-
անգութինն իւրեանց վայելեսցեն ըստ կամայ կըստ հաջոյից
: իւրեանց :

Գոհանամ զքէն տէր որ ետուր ինձ այս ժամանակս բարի
որ

որ հաստատեսցի Դմաս իմ յետն կարծիս սրտի իմոյ որում
գրեցի Դիւեր կարայեր զիս արժանի որդիս ծնունդ վան-
քեց միայնուտ , պաշտելու , այլ այժմ ազաջեմ դէեզ տեր-
քաւեա զմեզս յանցանայ Դմոյ , կպահեայ հոգի կմարմին իմ
անարատ մինչև ԴՕր մահուան , իմոյ կյեա էրաներոյ ստաի
Դմարմնէ ընկալ զհոգի իմ Դտեղի ցանկալի տեսմեն ար-
արջիս իմոյ , կարայ արժանի Դաւեստ որ համանն իս մտա-
նէլ Դկեանս յախտենալանս ամեն : գրեցաւ Դիւեղն յեղ-
վարթ յայսմ աուր 15 : Սեպտեմբերի ամսոյ Յամիտն մերոյ
Քի 1783 :

Ստեփան որդոյ Սիմէնի :

Վկայեմք որ ձեռնադրեաց և կնքեաց :
Մարտիրոս որդոյ Փրկաոսի :
Սարգիս որդոյ Վրթանէսի :

ԺԸ

Ովք որ Դմենջ եթէ յազգէն Հայոց և էթէ յեթանոս մկ-
տեյեալ Դիւեկէ լեյիս մեր վախճանեսցի , իսկոյն երկ փոխանն
կկառախարչկն որբոց մերոյ մտցեն Դտունն ննջեցերուն առ
Դիմնդիւր տեսանէլ կտակայ գիրն ննջեցերոյն էթէ կայ Թուլ
տացեն կտակակատարն առաջանալ Դիգործ ննջեցերոյն էթէ
ոչ , նոյն ժամոյն կնքեցեն զամ կահ կըստացուածք ննջե-
ցերոյն կոհիցեն պահասան Դիք ընչից նոցայ մինչև Թաղե-
սցի , մարմին ննջեցերոյն Դգերեզման , կանյապող էրկն երիս
կաւսլուտի : Ըրք երիսալ նշանա որ արաթ որ Դմենջ կառ-
դիւ մեռնէ ԴՄ սրտոս Դտուն ննջեցերոյն կհամա առ ան-
ցոց ղեն զամնայն ինչս որ գոսնի Դտան ննջեցերոյն էթէ
արժանուտ , էթէ անարժան , և ձեռնադրեալեն համարն-
ընչից կպահեսցեն ինչս ապահով տեղի կմիջոյ մինչև 40 :

աւուր ժամանակի հռչակուոր վաճառեցեն աւացուածիքն նորա լաւ գնօղաց, և հաւաքեցեն գրասն քանի որ լինի մաժանեն Դանդուկն որբոց մերոց, և համարն վաճառեալ իրաց ձեռնադրեցեն կառավարիչքն հանդերձ երկն նշանուոր արամբ որ ընդ կառավարիչքն էլին Դայապիսի գործ:

ԺԹ.

Եթէ առանց կտակ ննջեցեալն իցէ սյր նշանուոր կուեր ընչից, և կամ յամուպատասխան սյրոց և կամ բազմաց, երկցիտ խանն մեր տացէ տեղակալ կողնականն իւր երաշխաւոր Իգրանն Դատաստանի Բաղաքիս, յանիցէ թուխտ ազմիտուոր աշտուածն սյսինքն կարողութիւն գործ ածելոց բանն ննջեցելոյն և ընթանայ Դգործ ըստ օրինքն մեծ բրիթանիացոց որում պահպանէ մեզ բնակողոցս աստ, և նոյն օրինօք կատար հատուցանէ զամ ինչս ննջեցելոց, սյլ եթէ ննջեցեալն ուսմիկէ ևսնանկ և աղքատ որ ոչ վայելէ ծախս ինչ առնել Դգոր ունս գատաստանի վասն յանելոյ հրաման, յայնժամ վաճառելով ինչս նորայ զոր ինչ ըստացի գին ընչից նք կատարեցի սյսպէս:

Առաջին հատուցումն արացեն վարձ գիւղ ննջեցելոյն թաղօղին Դգերեզման.

Երկրորդ հատուցումն հարկ և մարսն պահպանչին իւրոց երրորդ հատուցումն վարձ բնակութեն տան և ըստ պատուորսն նորայ .

Չորրորդ հատուցումն պարսս ննջեցելոյն .

Յինգ երրորդ հատուցումն ծախս պաշտանի Բազանայից վերցերորդ հատուցումն ժառանգին ննջեցելոյն սյսպէս . Բոլոր ըստացվածոց կէսն օրինօք ամուսնայեալ կրնոչն, մնացորդ կէսն որոց և գատերաց համայն հաւասար բաժանմամբ . Եթէ ոչ ունի կին կորդի և գատերս, Հատուցանեն հօրն և մորն

մօրն և կամ որն որ լինի
Եթէ ոչ ունի հատուցանեն եղբօր և քվերն հաւասարապէ .
Եթէ ոչ ունի եղբօր որդուն
Եթէ ոչ ունի հօր եղբօր
Եթէ ոչ ունի հօր եղբօր որդոյն
Եթէ թափօր Դեղմն պարս արնակցութեն ուրեմն մինչևի . .
Ի հինգ պարս ազգականին
Եթէ Սակս ոչ ունի մածցեն Դանդուկս որբոց Վասն ուրբոց Մազրասիս Հայոց

Կառ. 133

Ի

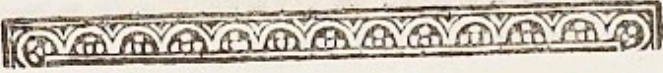
Կառավարիչքն որբոց մերոց կարողեն կառակաւար լինլ
 միմեայն Մարգարատի հայոց և հեթանոսաց մարտեցեոյ ՚իմբ
 Եկեղեցի մը, և ամբ բնակողք քաղաքիս յագգեն մերմէ, ա-
 սանդութքն Հոյստասանեաց մբ Եկեղեցոյ, կարողէ կառակա-
 տար առնել կառավարիչքն որբոց մերոց, այս մասնութքն
 զի տուրս, որդոմութիւն, և խոստմունս, իւրեանց կալով փն-
 ապէ մեռեալ ՚ի սնդուկս որբոց մինչև տեարք ընչից ելլեն
 ՚ի սնդիւ երստանայցեն, և զամբ զոր քայն գրամ որ յինն զն-
 իցեն վասն որբոց, սնանկաց, որդ մեթենց, և այլն ոչ ունին
 ի շխանութիւն հրամայելոյ ՚ի վերայ կառավարչաց որբոց և կա-
 տակալատարոց իւրեանց, բայց ՚ի սահմանս մերոց կարգա-
 գրութենց, և պատուին յիննեցեալ գրամին ծնցի սոյ իւրաքան
 չիւր յիմնողաց, գրասոց նմանապէս վնասն որ ար մի արասցի:

ԻԱ

Նանձանակ փակեալ և կնքեալ ՚ի կառավարչէ որբոց մերոց
 միւսոցեն ՚ի սուսո գումն զաթի որբոց Եկեղեցոցոյ, և գանձ-
 անակ մի ՚ի սուսո գումն Մբ Եկեղեցոյ, և ՚ի վերայ Նոյայ
 Կձ սարեացեն սահ տեղի ձքելոյ որդոմութիւն, վասն աղքա-
 տաց, և առնեքեանոր ունին որդոմ ՚ի սուսի իւրեանց ըստ պա-
 տու իրանի սն փրկիչին առանձին որդոմութիւն իւր ձգեալ-
 ՚ի գանձանակս, և ամբ Եկտեմբերի 31 Վ ՚ի միջի ժողովուն բա-
 ւարով գանձանակն զոր ինչ որ գոցի մուծանեն ՚ի սնդուկն
 որբոց մերոց համարաւ անյուսանելով:

ԻԲ

Որքայն գրամ որ հաւաքեացի ՚ի սնդուկն որբոց մերոց եր-
 կու ՚ի երից մասանց վաշխի տացեն 100 Ն տարեն 8: Հախի
 և մի ՚ի երից մասանց ՚ի վերայ նաւերնց սացլն շահ ըստ
 արժանաւորութեն նաւի և ճանտպարհորդութենն էթէ աւաք
 և էթէ վաշխոյ տալն բոլորն երաշխաւորաւ, և էթէ տալ հար
 կաւ որ լինի պատուելի կուսպանուն սմայ միայն առանց երա-
 շխաւոր, և մինչչև մի ՚ի հինգ մասանց գրամից ան լուկին ու-
 բոց մերոց, այլ այն որ այլոց և հասարակ արանց էթէ աւաք
 և էթէ վաշխի ոչ երբէք միտն յաւելի քանթէ էլէք հա-
 զար յուն, և երաշխաւորութիւնն ոչ ընդունելի այն որ յաւելի
 քանթէ 3000: յուն երաշխաւորութիւն յանձնառնէ Նսկս
 էթէ գտանի ի սուն, և քանութ, զի վաճառես են, կառա-
 վարչք ուբոց մերոց ՚ի միջի ժողովի մերոց ազգ առնեն էթէ
 գոցի տուն արժանաւորութք 300: յունի մինչև 1200: յուն
 հարկաւորէ գնել վասն որբոց, էթէ վարց տանն կարի լինլ
 յաւելի քանթէ 100 Ն 8: վաշխն, և գամ շահաւտութիւնն
 էթէ վար, տարեկան գնեացեն տանց էթէ վաշխ գրամոց շահ
 աւաքի մոցի ՚ի սնդուկս որբոց վասն հասարակաց:

Տ օրինակ Վաշխագարտի: Տ

Յայտնի լիցի Ամենեցոյն որ ես Միքայել որդոյ միտածի ջու-
ղայեցի կտարելապէս պարտականամ առ ւրն Հանազարին
Քովանդակն տուգանօք տան երկու հազար դաշեկան երծաթ
Յատուցումն նորին լաւ և հաստատապէս առնելն առնոյն
Հահնազարին կամ իւր կտակակատարին ժառանգին և անուանե-
լոյն պարտական արարի իմ Անն կրտակակատարն ժառանգն և
անուանեալն, հաստատապէս վայից ներկայութիւնում Ձեռ-
դրի 'իսայսմ և կնքեցի Մաղրասումն ժարտի Ամնի տան և մին
Յմրտեան մին հազար եօթն հարիւր ութսուն և երեք 1783:

Միւնոյն վերոյ անուանեալ միքայել քա-
ւեմտեալ և քնկալեալսմ վերոյ անուանեալ ւրն Հահնազարին
բոլոր ստուգապէս բովանդակն վեց հազար դաշեկան երծաթ
Որ ընթանայ առ 'ի վաշխի հարիւրին տարին ութն որ հատու-
ցանեմ միւնոյն ժամոյն որ պահանջե

Աժմ դաշնագրութիւնս այս պարտականու-
թենս այսպէսէ, որ եթե վերոյ անուանեալ Միքայելս կամ
իմ կտակակատարն ժառանգն և անուանեալն լաւ և հաս-
տատապէս հատուցումն առնեմ առ ասացեալ ւրն Հահնա-
զարին կամ իւր կտակակատարին ժառանգին և անուանելոյն
բոլոր ըստուգապէս բովանդակն վեց հազար դաշեկան եր-
ծաթն Հանդերձ Վաշխիւն որ վերաբերէ այսմ այնուչեյիտ
այս տուգանագիրն անարժան կլինի և անկարող եթէ կատար-
ուին Սորայ անդրադաճն կլինի ամենայն կերպիւ արժանաւոր
կլինի և կարող:

Վ կայեմ քոյ Ձեռնադրեաց
կնքեաց և յայնեաց

Տ օրինակ վնասոյ Պարտի Տ

Յայտնի լինի ամենեցոյն, որ որ ես դաւիթ որդոյ անթամի մե-
ղրու վաճառականս
կտարելապէս պարտականամ, առ պարուն պետրոս որդոյ-
լատեփանոսի յեղվարթայ վաճառականին
Քովանդակն տուգանօքն չորս հազար դաշեկան երծաթ Հա-
տուցումն նորին լաւ և հաստատապէս առնել: նոյն պարուն-
Պետրոսի, կամ իւր կտակակատարին, ժառանգին և անուանե-
լոյն, պարտական արարի իմ աննն, կտակակատարն, ժառանգն
և Անուանեալն, յատկապէս վայից ներկայութիւնում 'իսայսմ
ձեռ դրի, և կնքեցի: Մաղրասումն յայսմ առ ուրս, սգոստոսի
ամսոյ տան և յինգ Յամրտեան մերոյ փրկոջին մէկ հազար
եօթն հարիւր ութսուն և երեք 1783:

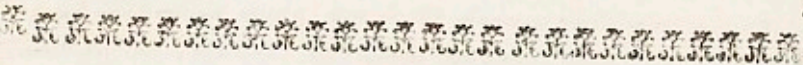
Միւնոյն վերոյ անուանեալ դաւիթս առեալ և քնկալեալսմ
վերոյ անուանեալ պարուն Պետրոսէ բոլոր ըստուգապէս բո-
վանդակն, երկու հազար դաշեկան երծաթ, որ ընթանայ
առ 'ի Պատասխանի 'ի վերայ բարի'նաւին, որ կոչի սո րբ յունն
և նաւապեանէ մելքիսեթէք, կալ և ելանելն 'իսայսմ նաւա-
հանգստարանն Մաղրասիս առ 'ինաւահանգստարանն ժա-
նիլոյ, կալ և ելանելն Մանիլոյ նաւահանգստարանն մինչև
ի կլին յասանելն նաւահանգստարանն Մաղրասիս:

Վանս այս ճանապարհորդութենս Հահվարի հարիւրին քս-
ան և չորս եթէ ընթացս այս կտարի զամիսսս ինն, այլ
աւելի քան զայն, հաւելու Հաճն, ըստ անցելոյն ժամա-
նակին, հասարակապէս վնասքն ծովային, գետորեաց թշ-
նամեաց հրոց աւազակացն այլն, վերայ կերէի/իկողմն ասա-
պեալ պետրոս հեղվարթեցուն:

Այժմ Գաշնադրութիւնս այս Պարտականութենս այսպէս է որ
 էթէ վերայ անուանեալ Գաւիթս կամ իմ կտակակատարն և
 ժառանգն, և անուանեալն, լաւ և հասաւտապէս յատուցուին
 առնեմ առ ասացեալ արն Պետրոսին, կամ իւր կտակակատարին
 ժառանգին, և անուանելոյն, բոլոր ստուգապէս բովանդակ
 երկու հազար դահեկան երծաթն որէ հին այս Պարտակա
 նութենս հանդերձ Շահիկն որ վերաբերէ ՚Դայսմ յետ քան
 և մին աւուրց, ան լրաս հասանելոյ վերայ ասացեալ նա նաև
 ասացեալ նա ահանգատարանն Մաղարասիս, Եւ լիք կոն
 չիցի սասցեալ Կանն, այն որ փրկի, պարսէ Լատարուին
 աւնու ոյ հասարակայ սխրութիւնն, այնու յետ այս տու
 գանագիրն անարժան կըլլի և անկարող, էթէ կատարուին
 սորին անդրադարձն կլլի աւենայն կերպիւ արժանաւոր Լը
 վիւի և կարող:

Գաւիթ որոյ Աթամի:

Վ կայեմք որ Չեռնադրեաց
 կնքեաց և Յանձնեաց:

Ճ Օրինակ Երաշխաւորութենց Ճ

Ներքոյ ձեռնադրող Մաղաքիայ Բաղրամի, խոստացայ, և
 Պարտաւոր արարի իմ անձն, կտակակատարն, և ան ըստայ
 ւածքն, ՚Դտեղի ՚Դվեր յիշեցեալ արն ՄԱՂԱՅԷԼ պարտականին
 և վէց հազար դահ կան երծաթին առ ՚Դ հատուցուին առնելոյ
 կատաւաջայն անկին որքոց Մաղրասիս հայոց, զի էթէ
 ՚Դվեր յիշեցեալ պարտական, արն ՄԱՔԱՅԷԼԻՆ հատուցուին
 ՚Դվեր յիշեցեալ պարտուց և վաշխին ոչ արասցէ, ես ներքոյ
 ձեռնադրողս պարտեմ հատուցանել առանց պատճառ:

Մաղաքիայ որոյ Բաղրամի

Վ կայեմք որ Չեռնադրեաց:

Ի՞

Նոքայ լինիցին մասանց տէր Շահեկեալ գրամի յիմեցեալ
 ՚Դ սնդուկս որոյ, որում թողեալ էցէ վասն նոցայ մշանջենա որ
 Շահեկոյ, և կամ մինչև չափ հասակի հասանելոյ, բայց ՚Դ
 սոյանէ, ու մէք զոր լնջ գրամ խոստմանց, կտակ և ողորմու են
 ժառանգորդութենս, և էթէ պարզ և կրծաւ ան Շահ մնալոցէ
 ՚Դ սնդուկն որքոց մինչ տէր նոցայ էլցէ ՚Դ սնդիւր, և ըստան
 Ճ սցցէ: Ճ

Ի՞

Որոք յիմեցեալ գրամոց Շահ, և որոք խոստմունքս շնորհ
 ընծայ ժառանգութիւն, և ողորմութիւն և այլն որ հատուցուին
 վիւի անդկէն որքոց մերոց, աւտէն իւր, քանի որ վնիցի
 ՚Դ թամանակի հատուցուին աւնելոյ ըստանոյ են ըստ ՚Դ բոլ
 որ քանութեն գրամին, և ՚Դ գրամոյն յանեն 100 ին 5: վարց
 աշխատանաց և կառավարելոյ, և մուծանեն ՚Դ սնդուկս որքոց
 Ճ մերոց: Ճ

Օրինակ Յիմեցեալ Գրամի Շահ Ըստանդի:

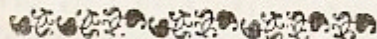
Յայտնի լիցի աւենեցուն, որ Մարտիրոս գանջեցին ՚Դ թուին
 1780: ՚Դ ինչ կտակագրին իւրոյ, ժառանգութիւն ինձ ներքոյ
 ձեռնագրողիս տուեալ 600: դահեկան երծաթ, որ վայելի
 ցեմ տալեկան Շահն նոցայ, ՚Դ սնդկէն որքոց Մաղրասիս
 հայոց, և արք խոստովանիմ և հաստատութիւն բանիս առ Չի
 վիւից ձեռնագրեմ սա այս, որ ս ՚Դ զբ յիմն ս կելոյ ՚Դ վեր
 յիշեցեալ իմոյ բաժին գրամին, մինչև ցայս որ բոլոր Շահն
 տարեց, տարի անթերի և անպակտ, ստացելամ մինչև ցայ
 Ճ սոր Ճ

Դեկտեմբերի 31 : Յամի ան փրկչին մերոյ զի 1783 :

Մաղաքիայ որդի Յովսէփի

Վկայեմք որ Չեռնադրեաց

.

Օրինակ Դառանգորդաց Դրանոց և Եղորմութենց :

Յայտնի լիցի Ամենեպուն, որ Սմբատ մարաշեցին իւր կտակունին ինձ ներքոյ ձեռնադրողիս տվեալ 354 : դահեկան՝ էրծաթն որ, շնորհօք և օգնականութիւն կառավարչաց որբոց Մաղրասիս Հայոց պահեալէին վասն իմ, և արդ անթերի և անպակաս յանձնեցին ինձ, և ես ըստացայ մի ձեռն իմոյ 354 : դահեկանն, ուսիղ ք տվի և անդուկն Մաղրասիս որբոց վասն բանիս անհոքս արարի : և առաջի վկայից ձեռնադրեցի առ յայսմ որ այսու յետէլ ոչինչ չունեմ հարցանելէ եղև մաղրասուն օգոստոսի 20. Յամի ան փրկչին մերոյ զի 1783

Պետրոս որդի Պողոսի :

Վկայեմք որ Չեռնադրեաց

.

Ինչ

Ամենան գրամ էթէ կտակի էթէ Ժառանգութեն էթէ օղորմութեն և նվիրանաց որ մտցե իմնդուկն որբոց որում թվի և ժամանակի որ իցե, պարտէ առանց շահ մնալ մինչի դեկտեմբերի 31 - այնու յետ մասնաւորիլ շահաւետութիւնն ան իւրոց, և էթէ գրամն գուցէ զի մտանիցի մի իյամսեանն

յու

յունվարի, պարտէ առ նորայ կորուսանել շահ գրամն մինչև դեկտեմբերի 31 : այնու յետ ընթանայ առ շահաւետութի և էթէ գրամն մտանիցե իմնդուկն որբոց իդեկտեմբերի հինգ կամ տասն մինչև 31, սա ևս սկանի շահն սխիբն յունվարի, և ան գրամ իմնջ մնդկի որբոց Հայոց որ շահն եր էլ անեւոյ առ տէրն, և կամ առ որբս մեր, այսպէս լինիցի որ բոլոր գրամք թղրեալ շահելոյ, թէ յերես, յերկրի և թէ յերեսս ծովու ըսկիսքն յունվարի մինչև 31 դեկտեմբերի հաւաքեցանն շախի քաթէն, և իմնանն, յանիցեն, կորուսեալ գրամն ինասից ծովի ծախն և այլն մնացորդն, զոր ինչ և որքան որ լինիցի իվերայ Շահ տանելոյ տերանց, յիմասրիեալ գրամոց հաւասար բաժինս արասցեն, տարեկան զուտ շահն քանի որ ելանէ, յամենու բաժին համահաւասար հատուցունն առնեն իւրաքանչիւր ան իւրոց, և ով ոք տէր կամ տեարք որ ոչ ինքեանք և ոչ փախանորդ նորայ ներկայ մի լինիցի, բաժին շահն նորա մեռեալ մնասցե առանց շահի մինչև տէր նորայ էլցե իմնդիւր, հատուցանեն տրոջն կամ փոխանորդի նորայ

Ինչ

Ոչ ոք իմնջ և յետ մեզանէ գալացողէ և բնակողացե սաս Մաղրաս հայքս ոչ ոնեմք իշխանութիւն գանդատել իյորէնս և կամ յիշխանս և դատաստան քաղաքիս ընդ դեմ մնդուկին որբոց և իմիջի նորայ եղելոց, և կառավարչաց որբոց մերոց, ան հայ և յեթանոսս մկրտեցեալ իյեկեղեցիս մեր, էթէ բնեւոյ Մաղրասիս և կամ տարր յաշխարհի, որ գըտցի շախկապութիւն ընդ մնդուկս և ինչս իմիջի նորայ որբոց մերոց, էթէ գուցէ զի գտցի հախաւակութիւն ինչ, պարտէ գանդատող և յանդիմանողն որ մի կողմն իսոցանէ միշտ կուս վարիչք որբոց մերոց, լինելոց իյերկուց կողմանէ ընտրեցանն երիս դատաւոր յազգէն Հայոց Մաղրասիս բնակողաց, և տացեն հրաման նոցայ ձեռնադրեալ պաշտօն դատաւորութեն, որ զինքեանց

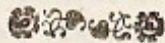
գաւտ

ամ մարդ ունի ազատապէս կամս երեքանս խորհերոյ և աս-
 էրոյ առանց խորանօք (բայց ՚իլրբութի) և յետ կատար-
 էրոյ ամենեցուն խօսից , երից փոխանն էլդէ՛իյոսս առ՚իմնդիր
 ամենեցուն իւրաքանչ իւրմէ : այոն , և եթէ ոչն , և առեալ շ .
 բաժակ դատարկ դնէ ՚իմիջի ժողովրդեան , մի բուռն բա-
 կկայի և երաժակն շանաւորեսցի մինսյ , և մինն ոչ , և ՚իմիջի
 ժողովեալ արանց էթէ մեծաց և եթէ փոքունց յանիցէ կամք
 առն այն որ փձաբանութեն և կաց այո , ձքիցէ իւրաքանչ՝
 իւր ոմն մի բակկայ ՚իմիջ բաժակին որ ունի նշանակութեն
 այո , և կամք նոցա որ յոչն իւրաքանչ իւր մի բակկայ ձքեսցի
 ՚իյոչն , և առաջի ստե՛նի ամենեցուն համարեսցի բակկայքն՝
 այոի , և ոչի , որն որ համարեսցի յաւելի , նա իցէ բարի վասն
 սուներոյ , և ամենեցեան անխտիր ընդունեսցեն բանին յայն-

միկ

ԻԸ

Բարի ոք լինի վասն մայրորդաց մերոց , հաստատուն կալոյ
 մեզ պահել յամապատասխանութիւն ընդ յազգս հայոց ընդ
 տիեզերս յաշխարհի , և հաստացանել սնդուկին որքոց մերոց
 ամ ճոթեղէն ապրանաց , որ էլցէ ձեռագործ կրնաթանիս որ
 Մադրասես մեք յանիցեմք ՚իտարր յաշխարհ , վասն վաճառ-
 էրոյ զիմին խալին մին ըրուփի , և հրաւերեսցուք յամապատա-
 սխանաց մերոց , ՚իչորից կողմն յաշխարհ , յազգին մերոյ , զի
 նոքայ ևս ընդունեսցեն հատուցանել ճոթեղէնաց թէ բրթե-
 թէ աբրշմէ և թէ բամբակէ , զի մին խալին որ մտանէ մա-
 դրաս և վաճառեսցի , մին ըրուփի այլ : էթէ առանց վաճառ-
 ակալ կրկին էլցէ քաղաքես առ այլ ոչինչ :

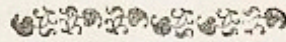
ՈՐ

ԻԹ

Ով ոք որ ոչ կամեցի դրամն իւր յիմարկեալ , կրիցէ քսաս
 ծովային , որպէս քսան և զինգ երրոյ յորէնս , ուրեմն պարտէ
 նմայ ընդունիլ և հաջոյ մեզ թվեցաւ , որ դրամն նորայ մոցէ
 երաշխաւորաւ ՚իվաշխ շահեցողութիւն , զի 100 ին սարէն
 չորսովն , որ ՚իպատճառէ յեժանութեն վաշխին , յատկապէս
 այսպիսի դրամս մի մնասցէ երբէք մեռեալ , և յատուկ շահ-
 իւ յատուկ կերպ կառավարութենում որպէս ՚իվեր ասացաք
 պահեցողութիւն պահեսցեն , և շահն նորայ տարեկան զոր ինչ
 որ էլցէ յատկապէս հատուցանեն տեսուն իւրեանց :

Լ

Տեր ոչ տացէ , այլ էթէ հանդիպեսցի շարժ , յրձիք , յեղեղ
 ջրոց , և գողութիւն թէ գողից , և եթէ աւազակաց , և կամ ժամ
 պատերազմի աւարահարութն թշնամեաց , և դավաճանութե
 պարտապանաց և այլն , ՚իյայսպի պատահմանցէ էթէ գուցէ
 կորուստ լինիցի իրաց մեղկին որքոց մերոյ , կրուսեալ ինչն որ
 քանութեն որիցէ , պարտէ բաժանիլ ՚իվերայ ամ կերպով
 և պատուիրանս մտծեալ դրամոց , ՚իմեղուկն որքոց մերոց
 յամահաւասար , և վասն հաւասարապէս կրել իւրաքանչ ոք
 բաժինն իւր ՚իվերայ իրաց իւրոց , որքան որ էլցէ , և նման-
 ապէս փրծեալն , և մնացեալն մնասէ վասն ամենեցուն իւր-
 աքանչիւր մասի բաժամամբ :

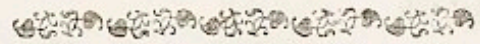
ՄՃ

ԼԼ

Ամենայն Եկամուտն որբոց մերոց, Եթէ շահ դրամոց, և վարձ
 յերկրէ և Եթէ նվերս ժողովրդոց յատկապէս խնայն բաշխելոյ
 անանկաց, և Եթէ խալի ապրանաց մուտ և ելանելոյ, և այլն
 բովանդակեսցի ղ Եկամեմբերի 31: որ քայն որից շնորհեսցուք
 որբոց և անանկաց, Եթէ պտուղն ՚ից մինչև: . . . 300. յուն
 Տամարղն յանիցեն և ղիցեն և յիմնաւորեսցեն
 ՚իմեղուկն վասն որբոց Եթէ լինցի մինչի . . . 600.
 Յինգ բաժնէն մինն յանիցեն և յիմնաւորեսցեն
 Եթէ լինցի մինչև . . . 800.
 Մի ՚իջորից բաժնաց յանիցեն և յիմնաւորեսցեն
 Եթէ լինցի մինչև . . . 1200.
 Մի ՚իերիս բաժնոյ հանիցեն և յիմնաւորեսցեն
 Եթէ լինցի մինչև . . . 2000.
 Երեսն քանութեն յանիցեն և յիմնաւորեսցեն
 ՚իմեղուկն որբոց Եթէ լինցի մինչ . . . 3000.

Եւ Եթէ յաւելի քանց, 3000. յուն Եթէ լինցի տարեկան
 Պտուղն, պարտէ ժողով նոր, և յորհուրդ նոր, և պատու էր
 նոր, հասարակապէս առնեն, վասն բաշխելոյ շահեցեալ
 դրամին, և կամ ղինց առնելոյ, Եւ ամ ղ Եկամեմբերի 31. ՚ի-
 միջի ժողովեալ արանց ընտրել հինգ այրս յազգէն Հայոց
 և ղաւանութեն Հայաստանեաց սբ Եկեղեցու, և ՚իվերայ
 նոցա վիճակս յանել, երիս անուամբ ղառուորք, և բաժանող
 տուրս անանկաց և աղքատաց, որում անվամբ որ ելցի վիճակն
 սուաջին, նայ առաջնորդ տրոց աղքատաց, և երկրորդն, և
 երրորդն ընդ առաջնորդաւ ղառուոր բաժանելոյ տուրս, յետ
 յանելոյ վիճակի և երկուսն անել վիճակի ելեալ ղառուորաց

ղի անաչառութի բաժինս արասցեն, յետ երդ մեկոյ նոցայ
 կառավարիչքն որբոց մերոց և Երեսնադրեալ Թուխտ պաշտոնի
 բաժնարարութե տացեն նոցա, և նոքայ էլ են ՚իզորժ բաժ-
 անել ՚իվերայ որբոց անանկաց աղքատաց, և բաժնարարութի
 գրեսցեն ՚իվերայ Թխտի, և Երեսնադրեսցեն յանձնեացեն կա-
 ռավարչաց որբոց մերոց, և նոքայ հասուցումն արասցեն իր
 աքանջիւր բաժին տերանց իւրեանց, ըստ յամենաուրթեան
 գրեցելոյ վիճակէ Ելեալ ղառուորաց, և ըստ անասցեն ռսիդ
 ըստայողէ դրամոց իւրաքանչիւր քանութենց:

Օրինակ Երզման Բաժնարարոցայ:

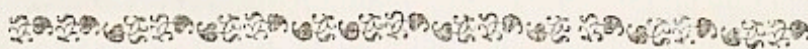
Երդմանց ՚իպատիւս մարդոց, և ՚իհաւատս մեր, ղի երկայն
 ամսութի և անաչառութի, ոչ սիրոյ և ոչ նախանձու ոչ և կող-
 մնակալութի, և ոչ ընտանոյ, և բարեկամաց օգնականութի
 Եթէ ոչ պարզ և մաքուր սրտիւ բաժին արարից պարզ և ն յազգի
 ՚իվերայ որբոց, անանկաց, և աղքատաց մերոց, իւրաքանչիւր
 արժանեաց ըստ ղորութեն Սուրբ հոգւոյ սվողի ըսգացութի
 հոգւոյ մերոյ ամեն:

Օրինակ Պաշտոնի Բաժնարարոցայ:

Ըստ երեսուն և մին երրորդ յորինացն սահմանի Մազրասիս
 Հայոց, և ՚իվերայ երդման ձերոյ ՚իպատիւս բանական մարդոց
 և ՚իհաւատս, ձեր, հաստատեցաք միտս մեր, հաւատարիմ
 լինիլ ձեզ ՚իվերայ բանին և տապաւածոց որբոց Մազրասիս
 Հայոց, սովաւ ՚իկողմնէ մերմէ, և ՚իկողմանէ Մազրասիս Հա-
 յոցավագ պաշտոն բաժնարարութեն ձեզ պարունաց

ԱՅՅՈՒՆ, ՄԱՂԱՔԻ, ԼԻՄԱՆԻԿԻՍ 6: Ժամ Ժամանակս, զի նստցիք յաթոս բաժ ամենայն 1465 դայեկան իվերայ որբոց սյրեաց, անանկաց, և աղքատաց Մաղրասիա Հայոց, իւրաքանչիւր ըստ արժանեաց, և բաժանուսն ձեր դիցուք, իվիթ թխտի քանութիւն դրամին ըստ իւրաքանչ անուամբ տեսուն իւրոյ, և ձեռնադրեսցուք թուխտն յանձնեսցուք մեզ, յայամ աւուր իգաւթին Սրբոյ Եկեղեցոյ Մաղրասիա Հայոց

Մաղրասուսն դեկտեմբերի 31
Յամի մն փոխին 1783
. կաւաւարիչք Մաղրասիա որբոց
. Հայոց

Օրինակ Բաժանարարեալ իրաց թիւսոց:

Յոնոյ թվեցաւ մեզ ներքոյ ձեռնադրողք էրիս անձանց բաժանարար արանցս, զի իբխմանէ տրոց մաղրասիա Հայոց տարեկան պարզեն որբոց և այլն որում թովանդակի 1465: գայեկան հատուցումն արացեն սոցայ որպէս քանակութիւն և անուամբ յաննեցեալ իվայր

Մամախաթուն որբին	800
Գասպար այրուն	300
Մաղաքիայ անանկին	565
Բովանդակի	1465

Եղև Մաղրասումն դեկտեմբերի 31
Յամի մն փոխին մերոյ Գի 1783:

ԱՅՅՈՒՆ
Մաղաքի . . . բաժանարարք
Դանիէլ

Եթէ գուցէ բաղմանալով յաւերանացի ստացվածք որբոց մերոց յաւելի քանթէ երեսուն հազար յուն սկիոյ, կառաւարիչքն բանին որբոց մերոց ունին արձակութիւն տունել էրիս փոխանորդս իյազգէն Հայոց, և իսաւնորութիւն Հայաստանեաց Սբ Եկեղեցոյ Բանկալայ կարասոյ, յանելով մի ի երից բաժնոյ աւելի դրամին հանդերձ օրինակաւ կարգադրութենս, առաքեն կալիաթայ, զի կարով մնացէ անդ շահեցուցանելով ըստ յամենատութեն կարգադրութենս, և տարեկան շահեն 100 ինչ, վարձ փոխանորդաց կալիաթա մնացորդ շահն անվասապէս հատուցանեն Մաղրասսիանդուկս որբոց մերոց, զի խառնեսցի ընդ տարեկան շահն մաղրասիա և մոցէ իգործս օրինոք, և մի իյերից բաժնոյ յաւերորդութէ դրամն տացեն Սուրաթն էրիս փոխանորդի որ կաւաւարեսցեն որպէս իվեր ստացաւ վասն կալիաթու:

Եւ զորինչ յաւելի քանթէ յիսուն հազար յուն էթէ յաւերանացէ ստացվածքն որբոց մերոց, միսչև եօթանասուն հազար յուն ինմանէ քսան հազար յուն գնեցեն տուն, և այդի իմեջ տմրոցի Մաղրասիա, անուամբն որբոց Մաղրասիա Հայոց, տուն և այդիքն վարձու տացեն, տարեկան վարցն նոցայ մուծանեն իշահաւետութիւն որբոց մերոց:

Իժեպիս մնդկին որբոց Հայոց պահեսցեն գրագիր մի յազգէն Հայոց, և գաւանութիւն Հայաստանեաց սբ Եկեղեցոյ, յմուտ օրինաց կարգադրութեն, և գրելոյ համար դաճտարի, ըստ սովորութեն վաճառականաց, Հայոց բաւիւ և տաւիւ, վարձ նոց տացեն ամսէն քսան ռուբլի, և գրագիր մի յեթանոս

բաման, կամ կանայկապլ ցեղէն վարձ նորայ ամսէն չորս ըսուփի վասն պահերոյ համարս, եվարց սոցս յառուցանի տարեկան եկամտից մնչկէ որոց մերոց:

ԼԴ

Որում ժամանակի, որ յիմարկեալ գրաւն վասն դարատան ասի նբազմանայ, որ սուրեկան արտին նորայ լինի յաւելի կամ պակաս 300. լուն, իսկոյն կազ թեցեն յարձակտեղիս ե՛րկը քաղցր ջրոյ ջրհորսի դարատուն մի, եմուծցեն երկու վարպետս, մինն յազգէն Հայոց, եղաւանութիւն Հայաստանեաց սբ Եկեղեցոյ, այր հեզ իմնհար, եմաքուր սրտի, եյմուտ արհեստին ուսուցանելոյ, բառ ետառս Հայոց, անայ հատուցանեն վարցս իւր ամսէն տասն յուն, եմը վարպետ երփիեան յազգէն Անկլիացոյ, այր հեզ եբարեպաշտ, եյմուտ բառից կարհեստին ուսուցանելոյ մանկանց, բառիւ ետառիւ Անկլիացոյ, ետորայ հատուցանիցեն վարձս Քի մին ամսէն տասն յուն, ե՛րկմի զպիատանս միմոցի վասն ուսման այլոք իղանագան յազգայ մակունք, եզանագան կերպում ան պաշտողք, բայց որդիս Մաղրասիս Հայոց, ետորիս յեթանոսաց մկրտեալ իյեկեղեցիս մեր, եկարով մնայեալ իհաւատս, անժ պաշտութեն ըստ սոլորութեն Հայաստանեաց սբ Եկեղեցոյ ետորիս յաբաշոց կատարոց եթէ իցեն դաւանութիւնս իւրեանց ետորիս հեթանոսաց յայսմ քաղաքիս, բայց ցեղն պարիայի:

ԼԵ

Յարկ իվերայ կառաւարացայ որոց մերոց եղաք զի հարկաչրեայեն գրաքիրս իւրեանց կսղմել գիրք մի թխտաւ արիտակ, եզրել առաջաբնութիւն նորայ ստէ համարն ծննդեան եվախձանի կենայ Մաղրասիս Հայոց սկսեալ իյամսեանն զեկտեմբերի Յամի ան փրկչին մերոյ Քրի 1783: Ելնթանալ ի

՚իզորժ ցայր ետերեկ, որոք երեխայ ումք որիցէ, որ մտիկ յեկեղեցիս մեր, եկնորէ մկրտել, շարել, անուն հոր, եմոր ետեղի, ետորայ յաշխարհէ, եանուն մկրտեալ էլ էխայի վայցութիւնքազոր, թվաւ նոյն ամայ կամայ, ետորք զի ննջեցելոյ որ մտիկ յեկեղեցիս մեր եթէ վասն թաղման, եեթէ ընդունելոյ պաշտան, նաևս շարել անուն ննջեցելոյ, եթէ այր եթէ կին, ով ոք որ իցէ, հանդերձ անառամբ հորնք, ետրում յազգէ եյաշխարհէ եթիւ յառուրն վախձանի, կամայ կենայ նորայ

ԼԶ

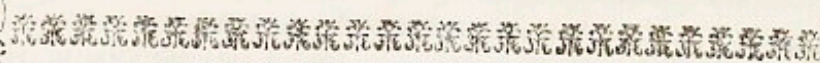
Երկիր իմեջ գաւթի Սբ Եկեղեցոյ մերոյ կարէ տալ տեղի գերեզմանի ննջեցելոյ Մաղրասիս Հայոց, դաւանութիւն Հայաստանեաց Սբ Եկեղեցոյ, ելնթանոսի որում մկրտելեալ եկարով մնայեալ ժամանակս իւր իհաւատս դաւանութեն մերոյ. չափազորութիւն Հինկ կանգուն երկայնութիւն, եերկու կանգուն լայնութիւն, եչորս կանգուն յորութիւն, իւրաքանչիւր իմնորոցայ, բայց իստաթիւնի սեղանի եբեմն դպրի, որ արհանդարեալէ, այլ իմեջ Եկեղեցոյ, ե՛րկաւիթս սբ Եկեղեցոյ կարիտալ արձակութիւն իւրաքանչիւր ձգել քար դամարանի իվերայ գերեզմանի իւր, եզրել յիշատակարան իվերայ քարին, որնմամբն կառավարչաց որոց մերոց, վասն զի սոքայ մասն իլնթեռնուղ ապագայ զանագան արանց, մի զըստի շարադրութիւնք ինչ ծագրելի, ամօթ առնելոյ մեզ ներկայից եվարց տեղի գերեզմանի այսպէս որպէս իվայր:

Գերեզման մեջ սբ Եկեղեցու որ ձգի քար իվը իւր	100. յուն
Գերեզման մեջ սբ Եկեղեցու առանց քար	50.
Գերեզման իգաւիթս սբ Եկեղեցոյ քարով	15
Գերեզման իգաւիթս սբ Եկեղեցոյ առանց քար	3
Գերեզման իհանգստարանն մաղրասիս Հայոց ձրի ետորմուէր	
զամ զոր քայն դրամ որելցէ իգերեզմանատանէ մտցէ ի-	
	ն

անդուին որբոց մաղրատիս հայոց օ

ԼԵ

Դիմիս կառավարաց որբոց մերոց լինիլ պարտէ նայիլ և սգուշ լինիլ որոք ժամանակի որ գտցի յազարակ մի մերձ Իբնակութիւն և Եկեղեցիս Մաղրատիս Հայոց, Թեթեւագին գնեցեն, և ըրջտգատեցեն պարսպաւ, և մանոր սենեկաւ ծախիւք շահեցուցեալ գրամէն որբոց և տնանկաց մերոց, և անուանեցեն անուն տեղի Հանդիստ Հայոց, զի Թաղեացն զի նոցայ որ ոչ կարացե հասուցանել զին գերեզմանի Իգաւթին Սոբոյ Եկեղեցու, շուրջնովաւ կազմեալ խցերն Թոյլասցեն զի բնակեցեն որբք, անանկ, աղքատք, և պան գուխտ յազգէ մերմէ և հաւատացեալ ԻՔն, աւանդութիւն Հայաստանեաց Սք Եկեղեցու, ազատ վարձուց տեղեաց, Ի պատիւ յազգին մերոյ:

ԼԸ

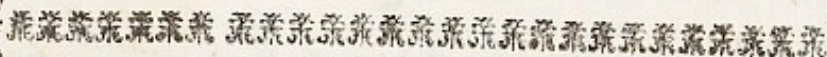
Դպատճառէ միամտութիւն և աղաւնավարիւք կացութիւն յազգին Հայոց, և Ի Իիտրամանկութիւն Եկեղեցականաց ոմանց այլ յազգաց, գտանի այժմ Իմիջի յազգին մերոյ, տեղիս տեղի բնակողաց գայթակղութիւն, աղմուկ, և խռովութիւն, անպատեհ և դատարկ մտածութիւն Իլերայ կերպին ան պաշտուն և սովաւ ցամաշեալ սեր և միաբանութիւն հասարակորեն, և սովաւ յարածամ աւերումն տանց, չրումն ընտանեաց, իբր օտարացեալ Իմիտանց, Իվր այս մտածութիւն հաջեցաք մեք որ Իմիթարութեանէ ստացուածոց մերոց, Իլերայ, որբոց տնաանկաց և աղքատաց մերոց բաժանելումն, մի զոկեցուք իսա

խաբեցեալ որբն, անանկն, և աղքատն յազգէն մերմէ, նմայ որ ելեալ Իգրկէ սեբհական ճնողէ իւրմէ Սք Եկեղեցուց Հայաստանեաց, և մտեալ Իխորթամայրն իւր Սք Եկեղեցին այլ յազգաց Քրիստոնէից, քանզի հաւատի հաւատացեալ եմք, զի վասն ոչ ոք այլ պատճառի եղև ուրացողութիւն նորոց, և թէ ոչ Իմիամտութեան իւրմէ իբր խաբեցեալ, այլ յինքն զղջանալոցէ և կրելոյ ապաշխարանս իւր, և ունիլինքն այժմ և յառաջ և ան յաւուրս կենաց իւրոց ոչէ հար փոխարկիլ ցեղաբանութեան Հայոց, և իսաշնութեան յովի իւրոյ, վն որոյ պարտէ միթարել այսպիսի որբ, անանկ, և աղքատս յազգէն Հայոց բնակողաց քաղաքիս, որպէս անմեղ դառինս մեր, նաևս որպէս բազմիցս աջօք տեսաք, և նախնեաց լուսք զի Իվեր յիշեցեալ կերպում աննինք յազգէն մերմէ ցանկան լեւլ յաղթն, ժամերգութիւնս և ան փառաբանութիւն առ ան իյեկեղեցիս մեր, ըստ սեբհական բառի և սահմանաւ Հայոց նաևս բազմիցս տեսաք արտասուարից աջօք Իյոտս կանգնեալ յեկեղեցիս մեր, որում պարզապէս ցուցանէ մեզ զղջումն սխալմանց նոցայ, վասն որոյ եթէ գուցէ Իմնը ոմն և կամ ոմանք այսպիսի արանց, և կամ կանայց յազգէն Հայոց որում ցանկայ տալտուրս և ողորմութիւն որբոց, անանկաց, և աղքատաց մերոց, պարտիմք անխտրանք ստանալ, վասն որազգ մեր է, և աներկբայութիւն սիրտ նորայ յարածամ տոչորէ Իվերայ որբոց, անանկաց, աղքատաց, յազգին իւրոյ:

ԼԹ

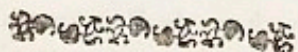
Կառավարիչքն և ստացվածքն որբոց մերոց Իկողանանէ կարգի կարավարչութեանէ, և ստացուածօք որբոց մերոց, ոչ ումեք պարտականի, և ոչ մեղաւորի, ոչ քրեականի, երաշխաւ որ մի լինիցեն, և եթէ գուցէ անտպնելով անցանեն սահմանաւ մերոց, իսկոյն անկցեն Իպաշտունէ, զան հարկ մաքս պարտ որ ելցէ Իյսպիսի արամանցէ, աննաւորութիւնս իւրեանց պար

պարտաւոր լինի հատուցանել իստացված կէ իւրեանց, և կան որբոց մերոց մնացե ազատ իյապպիսի արարողութենէ զնասինց:

Ի

Այժմ ունի յիշխանութի իջուցանել իպաշտօնէ կառավարութենց կառավարիչս որբոց մերոց, բայց սեբհական մահն և լրումն սահմանեալ ժամանակին, և գործն ընդ դէմ կարգադրութեն մերայ, եւ եթէ գուցէ սեբհական մահ և անկարգութի գործ իմեջ կառավարչաց որբոց մերոց, իսկոյն պարտեմք ժողով առնել, և ընտրել նոր կառավարիչ, իտեղի անիելոյն ըստյամեմատութեն առաջին հատոր կարգադրութեանս մեր

ԻԱ

Մի ոք իմենց ելցէ իտուն նորածին մանկանց, և հարամեաց և մկրտելոց շնորհաւորել, և տուն ննջեցելոց մխիթարել, մինչ ոչ իցէ նմայ հրաւիրեալ, և որում տանէ ծնեցելոց, մկրտեցելոց, և ամուսնացելոց, և ննջեցելոց, որ ելցէ հրաւիրումն անինայ պարտեմք հասանիլ ի հրաւիրումն նորայ, նորին ժամագրեալ ժամանակի, եթէ չիցեմք տկար:

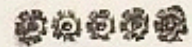
Օրի

Օրինակ հրաւիրելոյ ի շնորհաւորումն նորածին մանկանց Ազնուայմեծար արնիք Յաղթէն Հայոց բնակողաց Մաղրասիս

Յայտնի ձերոց պատուականութենց լինիցի, որ կատարինայ տիկին արն Մաղաքիայի մարաշեցոյ յինն երրորդ յամեանս յոգոստոսի ծնաւ մանուկ մի որդի, քառք մօր և յոյս հօր և սպասաւոր ձեր, և շնորհք յմյ ծնող և ծնեալն առողջ և ուրախ, և սպասին գրումանիլ շնորհ ՚ի ձեռք շնորհաւորելոյ ՚ի թօթն երրորդ յոգոստոսի յամին տն 1783: պատկեր առուն 5: շաբաթի առաւօտեան ետին ժամին, մինչև ցտանն ժամն իբնակութինս Մաղաքիայիս (եթէ ներութինն ձեզ մի լինիցի) և նոյն ժամուն գտանի իբնակութինս մեր փորքով սեղան մի քաղցրիւ, զի վայելեցուք քաղցրութի ձերօք եղև Մաղրասունս 6: երրորդ օգոստոսի, 1783:

Եւ նոյն գունակ վասն տիկնոց 6: ժամյերեկուն մինչև ցր 8 ժամ Ձերոց խորհար և փոքր սպասաւոր

• • • •
• • • •
• • • •

Օրին

Օրինակ Հրատեւոյ առ Իհարասնիս:

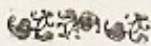
Ազնուամեծար արնիք, յազգէն Հայոց բնակող Մաղբասիս

Պատուելի Տիկինք:

Յայտնի ձերոց պատուականութենց լինիցի, որ 10: երրորդ հոկտեմբերի պատկերաւորն ուրբաթ յերեկոյեան 6: ժամին արն շմաւոն ճարաբերթոյ ելանելոյ Իբնակութենէ իւրմէ առ բնակութիւնն գաապարի աղձնոյ փեայու թիւն, ևանտի առնելոյ պատուելի հարսն իւր կատարինաց դաւար արն գաապարի, և մտանելոյ Իսէ Եկեղեցիս Հայոց ընդունել պատկ Օրհնութեն և օրինաց, ևանդրին դառնալոյ Իստնա իւրս վս որոյ խնարհաբար և յոյժ փափականաք հրատեւեք ձեզ Իվեր ժամադրեալ ժամին Իբնակութիւնս արն շմաւոնի մակարութի հարս և փեային, զի քաղցր ընկերակցութիւն ձերոք կատարեցուք ուրախութիւնս մեր, ևնոյն ժամայն, խնդրեմք Իձէնջ որ Իրնթրիսն յաւուրն ուրբաթի, և ճաշ և ընթրիսն, յաւուրն շաբաթի, բազմեսցիք ընդ սեղան փեային և հարսին, և ուրախ լինիցուք ընդ մեզ, և ուրախութիւն մեր ձերոց քաղցրութեամբ կատարեալ եղիցի:

Մաղբասուան հոկտեմբերի 5: Յամի տն 1783:

Ձերոց խանհար և փոքր սպասաւոր

Օրինակ Հրատեւոյ Ի Պաշտօնի ննջեցելոյ

Եթէ ննջեցեալն կին հրատեւալքն արք և կանայք և եթէ ննջեցեալն այր, հրատեւոմն միայն արանց: և հրատեւոմն պարտե վանն յաւելի քան թէ երկաստասն ամաց ննջեցելոյ լինիլ, ոչ թէ վանն մանկաց:

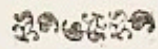
Ազնուամեծարք արնիք Յազգէն Հայոց բնակողք մաղբասիս

Պատուելի Տիկինք

Յայտնի ձերոց պատուականութենց լինիցի, որ արն մարտիրոս մեղրեցին յայսմ աւուր հանգեալ Իմր, ևնորայ հանգուցանելոյ Իգաւիթս սբ Եկեղեցոյ այսոր, վանն որոյ շնորհ մարդասիրութեն Իձէնջ խնդրեմք, զի 6: ժամ երեկոյեան յայսմ աւուր հասանեք Իբնակութիւնս յանգուցեալ մարտիրոսի որ անտի ընկերակցութիւն ձերոք տարցուք ննջեցեալն Իգաւիթս սբ Եկեղեցոյ, փոխանակ մարդասիրութեն ձերոյ ար տացէ ձեզ կեանս անսպառ:

Մաղբասուան Յուլիսի 4: Յամի տն 1783
Պատկեր աւուր երկու շաբաթի:

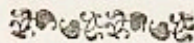
Ձերոց խանհար և փոքր սպասաւոր

Պատիւ Քննարկի ննջեցելոյ Դատարար եղե սյա լինիցի յորժամ ելցե ննջեցելան Դատանէ իւրժէ առ Դորունս գերեզմանի իւրոյ: քանի ամաց որիցե ննջեալն մեծ զանգն ամ բայէի երկուս անգամ բախմամբ: մինչև լցցի բախումն թիւ ամաց կենաց ննջեցելոյ Եւ պատիւն հասարակաց զի յէքս առւերն թաղման, առաւօտն արք էյերեկուն, կանայք էլցեն կամոցեն տուն ննջեցելոյ ոչ պճնեալ էթէ ոչ յամեսա զսգես տիւք միթարեայեն մնացորդն ննջեցելոյն. և ժամանակ միթարանայ տիյաւելցի քանթէ մի առուր, Եւ երրորում առուր թաղման, մնացորդն ննջեցելոյն, անխտիր ելցեն Դորժ: և առք, զսգեստի մնացորդի ննջեցելոյ վասն ճնողաց և ամուսնացեալ արանց և կանանց վեց ամիս բթթէ և կամ բամբակէ 6: ամիս արբշմէ, և վասն արնակցեաց 3. ամիս արբշմէ, և վասն ազգականաց և բարեանայ միմնայն 40. առուր արբշմէ բոլոր սեաւ.

ԻԲԻ

Ո՛ր ոք Դմէնջ որմոցե մեջ մք Եկեղեցու, և կացցե յանդի ման սրբոյ Սեղանի, էթէ ժամ աղօթի, և կամ ընդունիլ որժն աթին մք Պատարադի, պարտենմայ լինիլ զսգեստաւորեալ իւրաքանչիւր զսգ ևստ կատարեալ, կալ և շարժիլն յերկիւղ ածութք միևնոյն որում կերպի կարէ մանիլ Դատուն յիշխանի, և զատաստանի, և ուր ոք որ ռամկաբար անպատրաստ մոցե, նա տա այսոր Դիշխանութին Աւաքերեցին մերոյ զի խրատեսցի, նմայ:

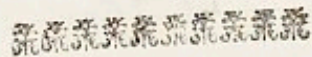

ԻԳ

Երկոյ փոխանն մեր լինիցի Դմէնջ պատուելի, և Դմիջի ժողովի և ամ խորհրդի բանի և գործոյ որբոյ անանկաց և աղքատաց մերոյ, առաջկայ այլ, և Դմէնջ Մք Եկեղեցու հրամանաւ աւաքերեցին յիշխան, զսպելոյ վարս կալոյ և շարժելոյ ժողովրդեան յերկիւղի և ամ թախածութի, և նշանաւորելոյ տեղ կալոյ տիկնաց Դյաղթս, և ամենեքեանս Գաղանդիլ պարտիմք Դայալիսի իրաց հրամանի նորայ:

ԻԴ

Յաւուրն տանի Յայտնութեն և Յարութեն տն մերոյ զի էլա նե՛ն մեր Դմք Եկեղեցոյ մերմէ (բայց Դիկանայք) նոյն ժամայն շնորհաւորեսքուք, նախ Գահանայից մերոյ, և յապայընդ միմեայնց Դդաւիթս մք Եկեղեցու մերոյ, և ապայ ելցուք իւր աքանչիւր ընդ սիրելիս և բարեկամս և յազգականս մերոյ տիկնոց, զի շնորհաւորումն մեր կատարեսցի յտաւջ քանզ կես օրն առաւօտեան, և տիկնք մեր պարտեն կալ և մնալ իւրաքանչիւր տան, և սպասիլ շնորհաւորող արանց, մինև ցկես օր և նոյն առուր յերեկուն 6: ժամն մինչև ցինն ժամ յերեկոյեան, տիկնք մերելցեն առ Դիշնորհարումն ընդ միմեանց սիրելի և բարեկամաց և յազգականաց իւրեանց, զի կատարեսցի զործս Դնոյն առուր տանախմբութե, զի մի ծախեսցուք յաւելոյր ժամանակս մեր

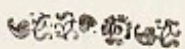

ԻԵ

Ամենայն դեկտեմբերի 20: իննդ կէն սրբոց մերոց, հատուցան
 իցի երկից փոխանի մերոց, երկու հարիւր ըսուփի ծախ պատուոյ
 Հայոց, և երկից փոխանն պարտէ, պատրաստիլ սեղան ճաշի
 բոլոր մաղրասիս Հայոց արանց, և սեղան ընթերիս արանց և
 կանայ, առ ՚ի լինիլ ճաշ միայն արանց, և ընթերիս արանց
 և կանայ ՚իյունվարի 6. յառուրն տանի յայտնութեն զի ևե-
 թէ ասացեալ 200. ըսուփին մի բաւեացի ծախ հացի երուս-
 ին, զոր ինչ պակաս, ՚իքսակէն, երկից փոխանին մերոց լցու-
 ցանիցէ:

ԻԶ

Ամենայն նուիրակ եթէ ՚իյուանն սբ Էջմիածնէ, և սբ Յեր-
 րուսաղմայ, ՚իվանչէ սրբոց Եփեսոսիայ յարիմատացու (որե-
 վանք առաջնորդ արանի մերոց) որ ելցէ մաղրասէս պարտէ եր-
 կից փոխանն մեր ՚իկողանէ բոլոր ժողովրդի գրեղ պատաս-
 խաննամակի օրհնութենց նոցայ, և յայտնի առնելնոցայ քան
 ապութին նուիրանաց, արոց, ողորմութենց, յիշատակաց մե-
 րոց, և օրհնակց ռսրանոց նուիրակաց ծրարեալ ՚իմայ երես-
 օրինակոց երիս ժամանակոց ընծայել, առ ՚իսպատ սրբութեց
 որբաղանի և սրբակրօնայ մերոց, զի նոցայ ՚իմէնջ, լսելով
 լուիցեն առբա մեր:

ԵԹԷ

ԻԷ

Եթէ գուցէ ելցէ ՚իմիջի վանորէից մերոց սրբի ինք նոր, այսին
 չն, գիրք յնոց պատմութենց նախնեաց թագաւորաց մերոց
 և քաջութեք գործոց զորագլխաց մերոց, և հասխմանակա արժան
 հախմութենց յազգին մերոց, և աշխարհագիր թէ տանց և
 բնակողաց յազգին մերոց ՚ի Հայաստան, միաբան խոստանամք
 զի գնեսցուք այսպիսի գրեանք իւրաքանչիւր տեսրք տանց
 և ընտանեաց աստ բնակողաց յամեքս մի գիրք, այս մտածու-
 թամբն:

Եթէ գիրքն իցէ մինչև 500.	Թխտանցի
հատուցանեմք նմայ ըսուփի	50
Եթէ 400	40
Եթէ 300	30
Եթէ 200	20
Եթէ 100	10
Եւ եթէ տարեցւոց շրջան լուսնոց և տն սրբոց մերոց	4

ԻԸ

Սովորութին արարաք մեզ մինչ բնակեաք ՚իպարս, որ ոք գու-
 ստը ՚իյազգէն Հայոց որ ամուսնանացեր ընդ առն, պարտակ
 ան լինիւր պաշտել զամբ ըստ աւանդութեք որում պաշտէր առն
 իւր, վն կալոյ և մնալոյ նոցայ ՚իկեանս խաղաղս և արդ ՚ի-
 պատճառէ փոքրութեն խմբի յազգիս մերոց աստ բնակողաց
 հաճեցաք մեք ընդունիլ դատերս թիւրեալ Հայոց, ամուս-
 նութի տղայոց մերոց եթէ ընդունեսցի դուստրն և ծնողքն նո-
 րայ, զի դուստրն և ինմանէ ծնեալն կալով մնացեն ամ-
 առուրս կենաց իւրեանց խաշինս հովուապետին Եկեղեցոյ
 Հայաստանեայ և թոյլ տամք դատերս մերոց զի մի ինայեացեն
 շնո

Նորգո ամուսնութեն ընդ տղայս թիբեայ Հայոց: Էթէ փե
այն յառաջ քանդ ամուսնանայն ձեանայրեացի դաշ-
ինս, հարանեաց իւրոց աւիտայ քրօք և ապայ էլցե ամուս-
նութին, և յետ ամուսնանալոյն կայցեն սիրով և վայեցեն սա-
հման Աճ պաշտութեն իւրեանց ի բաջանչիւր կերպիւ որ-
պէս դաշնեալ իցեն:

Գաշինն լինիցի նմանութե՞ն որպէս ի վայր:

Օ ինակ Գաշնադրութեն Հարանեաց:

Ընդ արտաքոյ սովորութեն Հայոց դաւանութե՞ն Քրիստոնէի-

Յայտնի լիցի ամենեցուն որ էս լեզուն որոյ սափայելի յազ
դեն Հայոց և իդաւառեն Ճահիոյ, և արդ մադրասիս վաճա-
ռահան, կատարելապէս պարտեմ ովսաննայ դստերն ոհան
իս իդեողէն յեղլարդու մադրասիս բնակողին տուգանոքն
քանութեն տասն հազար մադրասիս ոսկէ հուն վանբու-
եղստուգասիս հատուցուեն նոյն պարտոյս առնելոյ, պարտա-
կան արարի իմ անձն կտակակատարն և սնմ ստացուած և
ի վեր յիշեցեալ ովսաննէ, իւր կտակատարին և անուանելուն
վասն հաստատութեն պարտոյս առաջի վիայից ձեռնադրե-
ցի իցայսմ, և կնքեացի յայսմաւուր մադրասուսն ապրելի
անսի 4: Յամի սն փրկչին մերոյ 1783

Էս վերոյ անուանեալ լեզուն, ուխտս եղի և դաշինս, կառուցի
ընդ վեր յիշեցեալ, ովսաննէ որ ըստ օրինօք հայաստանեաց
սք Եկեղեցու ամուսնանամ, ընդ վեր յիշեցեալ ովսաննէ կա-
լով, մնամ ամուսնայեալ զամ աւուրս կենաց մերոց, իսկի-
ղբ ամուսնանալուն մինչև վերջին կետ կեանս ովսաննէ ետ
ու նմայ արձակութին, զի ազատապէս պաշտեացէ զամ և-
ամ դստերս իմննջ ծնեալ միրսեացի Յեկեղեցիս Հայոց, և-
եթէ յինքն եթէ դստերս մեր զամ աւուրս կենաց իւրեանց
զամ պաշտութենս, և կալ ի հաւատս քրիստոնէութեն, լինիցի

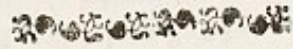
ըստ

ըստ կանոնի սք Եկեղեցոյ Հայաստանեաց

Էս արդ էս ի վեր յիշեցեալ լեզուն եթէ հաստատուն կալով
մնայի ի վերոյ յիշեցեալ դաշնադրութենս, ուրեմն ի վեր յիշ-
եցեալ պարտեմ տուգանայ անարժան կարէ լինիլ, այլ անդա-
դարձն եթէ թիբեայոց ի դաշնադրութենս և կամ որք մա-
սանց նորին, յայնժամ պարտն իմ տուգանայ կարեորե հաս-
տատուն և արժանի իմոյս հատուցանելոյ:
Լեզուն որոյ սք Եկեղեցի:

Վկայեմք որձեռնադրեաց:

Մադաքիայ Շմուսն:
Զաքարիայ Բաղմամ:

Իսթո

Տուսք արձակութին կառավարչաց որոց մերոց, սնմ դեկ-
տեմբերի 15: Թուին շրջեցոկցանէլ Թուխտ մի հաւաքելոյ
իմեջ սղորդութին, վասն որոց անանկայ և աղքատայ մերոց
և իւրաքանչիւր օք զոր ինչ իսրտէ իւրմէ ելցէ գրեոցի ի Թուխ-
տն, և հատուցանիցէ կառավարչաց մերոց, իցայսպիսի տրից
զոր ինչ որ ելցէ մուծանեն ի սնդուկն որոց մերոց:

Էս կառավարիչքն որոց մերոց իմիտս իւրեանց ունիլ պա-
րտին

րտին, որորմած և գթած լինիլ ՚ի վերայ բոլոր տնանկաց ա-
ղքատաց յազգէն Հայոց, մաղրատումս բնակողաց, եթէ ՚ի
տարր յաշխարհէ եկելոց և կամ փոքր փամանակ աստ արան-
դիտելոց և աստի էլանողաց առ այլ, միտթարեայէն նոցայ
երկայնամտութիւն, ՚ի չափաւորութեան կարողութեն պտղոյնուի
րանայ, մնդուկին որբոց մերոց և արժանաւորութեն սասան-
նողաց:

Օրինակ, Յայրէրոյ որորմութիւն:

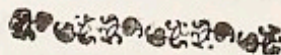
Ազ՛ աւայմեծար պարնիք յազգէն Հայոց բնակողաց մաղրատիս
Պատուելի Տիկինք:

Յարկ ՚ի վերայ իմ կայ յիշեցուցանել ՚ի միտս ձեր, զախքստ
և տնանկա, որ յարժամ ան ունին ՚ի շնորաց ձերոց, և որպէս
դուք սպասիք գտանելոյ շնորհս ՚ի սննէ, և աջողութիւն գոր-
ծոց բարեաց ձերոց, այսպէս լերուք որորմած առ ախքատ և
տնանկա ձեր, առատաձեռնութիւն, զի տեր յատուցանէ փո-
խարէն ձեզ, անի հուն ողորդութիւն իւրով

Մաղրատումն գեկտմբերի 15:

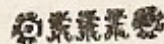
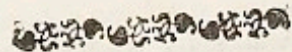
Տարի ԹՅ՝ փրկչին ՎԻ՝ 1783:

Ձերոց խոնհար և փոքր սպասաւոր

Ծ

Որպէս ստիբութիւն բոլոր եւրօփացոց, որաւոր բխել զբան
գիշեր գիշերի յօրինել հնարս, վասն բարութեն յազգին և
արդարութեն յորինաց իւրեանց, այսպէս ՚ի որք պատճառե-
ւ մտածութեն եթէ գուցէ խարեայէն յազգէն Հայոց ՚ի բն-
ակութենէ քաղաքիս, և ՚ի պահպանութենէն Բոթմանիացոյ
յայնժամ պարտէ մեզ ՚ի միջէ մերմէ ընտրել ետին այրսնշա-
նաւորս սեբհական յազգէն Հայոց և աւանդութիւն Հայաս-
տանեաց ուր է կեղեկու, տէր պատուոյ և ստացուածոց և գործք
բարեպաշտ, զի ընդ կառաւաչք մերք համարեցի անձինք
տամս - և ստացուք նոցայ պաշտն հայրախնամ դատաւորուն
՚ի վերայ բանին որբոց տնանկաց և աղքատաց մերոց, և բանի
ժաւանգորդաց և տերանց յիշատակաց, ձեռն աղբէլով ձեռամբ
հասարակ բնու կողաց մաղրատիս Հայոց, զի նոքայ յառաջա-
գրեայէն վասն էլանելոյ մերոց, աստի, առ այլ, և ասանելոյ բանն
մնդկին որբոց տնանկաց և յիշատակաց մերոց, զամ զորքն
առաջադրութիւն ՚ի նոցանէ որ ելլէ պարտէ մեզ հնազանդիլ
և երանիլ ՚ի փորձ, և որք ՚իմէն յանդգնեցի, նա ելլցէ ուր
և ինքն կամի, և զրկեալ լինի նա ՚ի կարողութենէ որում հասա-
արկորէն ունէր ՚ի վերայ մնդկին որբոց մերոց:

քահանայից այլ ազգաց եթէ քրիստոնէից եւթէ մահմետականաց խորայելից ելեթանոսաց .

11 . . . Ծնունդ եւկրտութիւն հարանիս եպաշտոն ննջեցելոց մերոց , ձայներ դուրսիս էրգոց եզանկակաց մերոց տարածի յեռասան որ քայն դորութիւն մեր խոստանայ .

12 . . . Ունիլ արձակութիւն շրջել 'իյերեսս ամ յերկրի' ռուսոսաց բանիլ , վաճառականութիւն մերոց , հատուցանելով հարկ եմաքսս կայսերական .

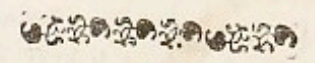
13 . . . Ոսկի եւրծաթն մեր յանել յաշխարհէն ռուսոսաց եմուծանել ընդ յաշխարհս հայոց , արձակ լինիցի եւթ լինիցի հարկ կայսերական եւ ոչ որ դատաւորէ .

14 . . . Յարկ , եմաքսոսս եբաթիւն , եթէ բուսոց , անկոց ձեռագործից , եվաճառականութիւնս կայն հատուցանմք , այն որ սեբհակն ռուսոս յսգզն յատուցանէ

15 . . . Աղքատս , անանկըս ետկրաս յազգէն , հայոց անխորանք միթանեացի , 'իտանէ ողորմութիւնս կշիւանդանոցէ յազգէն ռուսոսաց միւնոյն կերպիս , որպէս սեբհակն յազգն ռուսոսաց

16: . . . Մահապարտն Հայոց , ոչ ալիմ' կերպիս մեռցի բայց սրով հատանելով դուխն 'իմարմնէ

Դուշինն մի լինիցի ժամանակաւ որ եթէ ոչ , մշանջեաւոր :

Օրինակ կառուարութիւն կարապետաց մերոց վան բնակելոց զգլխար եկամ իւր եկցէ պարտէ լինի , ուն երկրորդ յորէնս կարգադրութիւն մերոց , բայց 7 . ամսամանակալու :

ԾԱ

Վարք կացութիւն մերոց լինիցի հեզ եխանհար , ուսումն մանվարք կացութիւն մերոց յարածամ , ե'իծողովս եթէ խորհրդոց եւ միաբանականութիւն եւթէ ընտրողութիւն բողոշութիւն պահելով պատիւս նուրթն եւթէ ընտրողութիւն ծախս ելլկտի պըճնիլն , արգէ-միմանց , եյաւերորդապէս ծախս ելլկտի պըճնիլն , արգէ-լեալ 'իմէջ զի գարշէ , 'իտան հանդիսի եիերգոց միջի-խրախճանութիւնս արբեցողն , ե'իյընկերակցութիւնս արիւնաց անպատէզ շարժողն , արհամարեալ լինի 'իսեղանոց ե խրախճանութիւնն մերմէ , մինչ զըսպեայի վարքն իւր :

ԾԲ

Յամենայն ոք մտանելով պաշտոն երից փոխանութիւն արասցէ 'իմէջ մեր աշխարհագիր , կշանիցէ համար մադրասիս հայոց արանց եկանանց , եհամար յեթանոսաց մկրտեցելոց 'իյե-կեղեցիս մեր , շարեացի 'իգիրս դաճտարին աշխարհագրութիւն կշանիցէ երիս օրինակս նորայ , եձեռնայ դրեացի , եձեռամբ երիս անցաւոր արանց ընծայեացէ 'իբսպասս , հայրապետին մերոց որ 'իվաղարշապատ , նշան ֆազանդութիւն մերոց , զի մերոց որ 'իվաղարշապատ , նշան ֆազանդութիւն մեր , համարս խաշանց ծանիցէ պատուական հովիտապետն մեր , համարս խաշանց իւրոց տառապելոց որ կարուսացեալ սրտիս 'իսեբհականութիւն կպանդխտացեալ 'իսաստ , յարածամ բոցասին ելանելն հովիտ քաջին իւրեանց , 'իինցիր մոլորեալ ոչխարացրս :

ԾԴ

Իսկառձառս հնոց սովորութեն մերոյ պահելով զանազան
թիւ և տարեմուտ, և ժամ աւուրցս և գիշերի տա տեղի տա-
րսկուսութեն բազմաց, վասն որոյ հաստատեցաք 'իմջի'
մերում այսպէս:

Իմջ գիշերի սկսանի առաջի ժամէ առաւօտ մինչև ցկե-
որ երկոյ տասան ժամաւուր, 'իկեսօրէ ցերեկէն սկսանի առ
աջի ժամ երեկոյեան մինչև կես գիշեր երկուսասան ժամգիշ
երոյ, նոքայ որ պահեն թիւ հոսմայեցոյ պարտէ նոցայ 6:
Երրորդ աւուրն յուսկարի լինիցի սկիսք տարոյն, և նոյն աւուր
փոխարկի թիւ փրկչին մերոյ, և լնանի տարին մինչև ցվելոջ
հինգ երրորդ յունվար ամսուն, նոքայ որ պահեն տօմարն
յոզարիս զպրին պարտէ նոցայ սկսկլ տարեմուտն տօմարի
Յազարիսի Համս ամսի մի թուին և վերջացուցանել տարուն
աւելեալ 5: Թվին այլ, որպէս ոմանք շարեն 'ի գրեանս իւրե
անց անուանքամոց տօմարին յազարիոսի, և թիւ փրկչին
պարտէ սոցայ փո- խարկուն թուիւ փրկչի արասցեն 'ի 22:
Երրորդ ամսոյն արամ, և լնանի 'ի քսան և մի երրորդ արամ
ամոյն զի բարսցի տարակուսութինք 'իմենջ:

Աստուծոյ անուանքս

ԵՊԵ

ԾԴ

Եթէ գուցէ նուազեսցի և պակասեսցի 'ի յազգե մերմէ սաս
բնակողաց ժողովուրդք 'ի որոք պատճառէ որ իցէ յառաջ
քանզի զատարկվին մեր քաղաքէս պաշտօնատարք կառա-
արութեն մեղուկին որոց մերոց 'ի ձեռին ում որ 'իցէ յան-
նիցեն ամստայուածկն մեղկին և մեծանեն իմարուկն թա
գաւորին բրիթանիոս որ 'ի քաղաքս և կամ 'ի մասնէ պահպան-
եալ կուսպանու, միով պատու իրանաւ որպէս օրինակն 'ի վայր

Օրինակ յիմարկելոյ ստացուածկս որոց մերոց 'ի
գանձարանն թագաւորին

Աստուծոյ անուանքս

Ներքոյ ձեռնագրողք տեղակալք մազրասնո Հայոց և կառ-
ավարիչ ստացուածոյ որոց տնանկաց, աղքատաց, և ամանց
կտակի յիշատակաց, ունիմք պատուեր նախնեաց մերոց յազ-
գէն Հայոց մազրասումս բնակողաց 'ի 54: Հասոր յօրինաց'
կարգադրութեն, մերոյ զի յորժամ պակասեսցի նշանաւոր արք
և տեր պատուոյ և ընչից 'ի յազգէն Հայոց մազրասումս բնա-
կողաց, մոծանիցուք ստացուածկն մեղկին որոց մերոց 'ի-
գանձարանն թագաւորին մեծի Բրիթանիացոց, նոյն յաղ-
աբաւ, ահա ընծայեմք 'իսպաս բարեպաշտ իշխանաց քա
ղաքիս 47865 յուն և ցանկամք իմենջ հրո մայե զանձսպետին
թագաւորին զիստանայե և տայե մեզ ըսօիք և 'ի համարն
գանձի թագաւորին շարեսցի, զի դրամս այսե ստացո-
ւածք որոց, աղքատաց, և սնանկաց, յազգէն Հայոց, զի
կալով միասե 'ի գանձարանն թագաւորին մինչև ժամանակ
ընդ

Իկտակս իւր վասն 5000: դայեկանի զորինչ կամք իւր իցէ

Նաևս էս վարժաթուոն մշակութեցիս, կամաւ կյօժարութիւն իմով ընդունեցի, որ զամ գոր ինչ իմ ստացուածի էթե՛ դրամ էթէ զարդ ոսկոյ երծաթի ականց պատուականց և քոզեւորք, արծանէ քորորովին կալ ևննալ ժառանգութիւն իմենջ մարտիրոս և վարժ խաթունիս անուսնութիւն ծնեցեալ որդոյ և զատերաց մերոց, այլ էթէ գուցէ հասանիցի ՚ի վերայիմ մահ, զի էս վարժաթուոնս թափօր յորդոյ և զստերաց մեռանիցիմ, մի ՚իաասանորդէ ամ ընչից իմոյ տէր և ժառանգ ընիցի մարտիրոս զանդմանեցին, Յնայորդն կատարեցի ըստ յամե մատութեն կտակի իմոյ էթէ չիցէ ըստ նմանութեն 19: Երրորդ յորենս կարգադրութեն որբոց մադրասիս՝ Հայոց:

Նաևս մեք մարտիրոս և վարժ խաթունս ընդունեցինք, զի ՚իմիջոց 6: շաբաթ ժամանակի ըստ օրինօքն Հայաստանեայց սբ Եկեղեցոյ անուսնացուք ընդ միմեանց, կալով ծնացուք հաստատուն ՚իամ պաշտութիւնս մեր ըստ աւանդութիւն հայաստանեայց սբ Եկեղեցոյ, ևնոյն գունակ ուսուցանել մանկունք մեր զամ աւուրս կենաց մերոց, նաևս ընդունեցինք և պարտական եղաք միմեանց, որ ՚իյերկուց կողմն որ ոք ՚իմենջ ելցէ ՚իդուրս ՚իվեր յիշեցեալ դաշնագութենէ և կամ որ ոք մասէ նա պարտականէ հատուցանել կալող ևննացողին ՚իդաշնատրութիւնս տասն հազար դահեկան երծաթ, հաստատութիւն բանիս, դաշնայ գիրս երկու միմեանց յամեմատ գրեցաք, և առաջի վկայից ձեռնադրեցաք և կնքեցաք, և պահելոցեմք իւրաքանչիւր մին վասն հարկաւ որութեն ժամանակի, պրուեցաւ մադրասութիւն օգոստոսի տասն

Յամի սն փրկչին մերոյ ԳԻ 1783:

Վ կայեմք որ ձեռնադրեցին կնքեցին . . .
և յանձնեցին միմեանց . . .

Երբ

ԾԶ

Երբ և որում ժամանակի և որում տեղի որ բնակիցէ կառաւարիչք ընչից որբոց մադրասիս Հայոց, և յիշատակաց կտակաց և այլն, ևով ոք անձինք յազգէն Հայոց անդ բնակողաց էթէ գտանիցի մինչև երկուտասան անձինք և տեառն տանց ընչից և պատուոյ նոքայ ունին պատիւ շնորհաց համարիլ միևնոյն որպէս մադրասիս Հայոց, և միմիջարութիւն սնդ կին՝ մերոյ ելցէ առ որբս անանկք և յաղքատս յայնմ տեղ բնակող Հայոց մկրտեցելոյ ՚իՅեկեղեցիս մեր, միևնոյն կերպ ոպ մադրասիս Հայոց:

ԾԵ

Որոք ոմն և կամ ոմանք պարտական սնդ կին որբոց մադրասիս Հայոց, էթէ յանդգնեցի հատուցումն առնելոյ պարտս իւր և կամ կատարելոյ հրաման իւրոյ ընտրեալ դատաւորի վճռոյ ՚իվերայ իւրոյ, յայնժամ կատարիչք որբոց մերոց ունին արձակութիւն ելանել ՚իմնդ իր ՚իդունս դատաստանի, և ըստանալ բանն, էթէ պարտականն և երաշխաւորն չիցէ լեալ թափօր ընչից և աղքատացեալ, այլ էթէ ՚իորոք պատճառէ յատկապէս հանկարծահաս ցամանէ պարտական և երաշխաւորն գտեցեալ աղքատ, համբերել պարտէ մինչ տէր՝ տայէ նմայ, և նա հատուցանէ որբոց մերոց վասն որոյ կառաւարիչք ստացուածոց որբոց մերոց հարկաւոր և յոյժ հարկաւորէ ՚ի ժամանակի ընդունելոյ տալ դրամ պարտ նոցայ էթէ պարտականն և էթէ երաշխաւորն ծանիցեն էթէ ընիցի տէր ընչից և որոք գործակալ որ իցէ ընթացս իւր բարպէս յապա տացեն դրամն որբոց մերոց վասն շահելոյ, ոչ ոք պարտական և ձրի վատնող մի գտցի շնորհս ստանալոյ դրամն որբոց բայց որործութիւն ըստ կարգադրութեն մերոյ:

Որք

Ովք որ իցէ ըստանալով զբամ որբոց մերոց էթէ վաշխի և էթէ պատասխանի իվերայ նաւերոնց , թուխք պարտուցս և իվերայ նորայ երաշխավորութիւնն և ուստն սխառոյէ լինիլ ըստյամեմատութեն կարգադրութենց մերոց , և հարկ իվերայ գրձագրի մերոյ լինիցի , էթէ պարտս և որոք գրամ ըստանեողն լինիցի թափոր սահմանով , գրեւոյ գձա , գիրն յօրինեսցէ շարիւ և ամ կարգադրութիւն պարտական և երաշխաւորն ձեռնադրեսցեն առաջի վկայից և կնքեսցեն , զամ զոր ինչ սյսսիսի գրեանք մտանելով իննդուկս որբոց մերոց , ըստանալով զբամ , պարտէ գրամ ըստանեողն հատուցանէ մին ըռուփի գին թխտոյ և կարգադրութիւն շարեւոյ , իննդուկս որբոց մերոց :

ԾԹ

Ով ոք իմէնջ որ կամեցի թէ կրտակս իւր , և կամ թէ որ ոք արժանաւոր գրեանք , անցուցանել մէջ զՓետարին որբոց մերոյ ունիարձակութիւն , այլ պարտէ հատուցանել գրձագիրին որբոց մերոց , ամ մին հարիւր բաւ գրեցելոյ կէս ըռուփի , և բոլոր մին գրին մին ըռուփի , անգկին որբոց մերոց , և ով ոք իմէնջ հարկաւորեսցի , զի երեց փոխան կառավարիչք որբոց մերոց ըստ երից փոխանական իշխանութիւն վկայութիւն գրեսցի իվերայ որ ոք գրի իւրոյ , պարտէ հատուցանել ամ մի վկայութիւն մին ըռուփի որբոց անդղին մերոց , և սակերից փոխան իշխանն որբոց մերոց , որ ոք գիր որ երից փոխանական իշխանութիւն վկայութիւն գրեսցէ և կամ ըռուփտ տացէ և կամ ինչս և դրունս ննջեցելոց և զանձանակն կնքեսցի , պարտէ կնքել կնքավ որբոց մերոց , և հաջեցաք զի յօրինեսցի կնք մի նշան որբոց մարտափս հայոց նշանաւորեալ աստի մի 6 : անկունի թիւն 1666 : այսինքն թիւ ժամանակի որում յազգէն

հայոց

հայոց , յանձն առին մշանջենապէս բնակիլ իմաց բաս : թէ պէտ անցաւոր արքայազգէ մերմ : իյայամ իթիւին փրկչվն մերոյ ինն լինիլ ըռաք , և յառաջ քանզ զայս իղանազան տեղիս իհնգիկս :

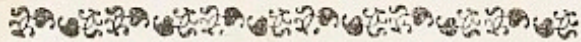
Կ

Ինչս որբոց տնանկաց , աղքատաց և առանց կրտակ ննջեցելոյ և ժամանակն ժամադրելոց անցեալ գրաւական իրաց պարտէ հոչակաւոր , վաճառել , էթէ վաճառումն , լինիցի իգաւթմս Սրբոյ Եկեղեցոյ մերոյ և կամ որոք տեղի որ իցէ իգլնէն վաճառեալ իրաց քանի որ լինի Փի մին հարիւրին մին յանել պարտէ մուծանել իննդուկս որբոց մերոց , նաևս էթէ զուցէ իմէնջ մեր զամ զոր ինչ որ վերայ բերէ յազգիս հայոց և հէթանոսաց նոցայ որ միրոնեցեալ իննջեղեցիս մեր և կալով մնացեալ ըստ աւանդութիւն հայաստանեայ Սբ Եկեղեցոյ ցանկանաց են հոչակաւոր վաճառել իգրունս Սբ Եկեղեցոյ մերոյ , նոքայ և սպարտական լինիցին հատուցանել Փի 100 : ին մին որբոց մերոց որ սա գրամս և ս զոր քայն որիցէ մոցէ իննդուկս որբոց մերոց :

ԿԱ

Ըստ 22 : երրորդ յօրէնս պատուիրանի մերոյ հաճեցաք գրամս որբոց մերոց տալ վաշխի , և պատասխանի իվերայ նաւոց Փի ոմն ոչ յաւելի քան թէ 3000 : յուն երաշխավորոք , այլ էթէ գուցէ զի գուցի ոմն որում փոխանակ երաշխատրի սակի՝ երժամ ևակունք պատուականք հանձնեոյն կառավարչաց որբոց մերոց գրաւ , և գրաւ դնողն լինիցի այր ծանօթ արանց և բարեհամբաւ , զի մի լինիցի գրաւն այն գողացեալ և խաբէբայութիւն իյայլմէ փոխառեալ , կարողէն տալ զբամ որբոց

որքոց մերոց իւրաքանչիւր գրաւ դնողի մինչև տասն հազար
յուն էթէ գրաւն արժէսցի 14000: յուն մի տարի ժամա-
նակաւ ըստ յամեմատութեն օրինակի սանատին ույ ՚ի վայր

Օրինակ Պարտուց Գրավականօք Լինիցի Ըստ:

Նմանութեն վաշխապարտի ույ ՚ի 22: Երրորդ յօրէնս և ՚ի միջի
նոյն սանատին իւր հարկաւոր տեղն յիշեցեալ այսպէս որ-
պէս ՚ի վայր:

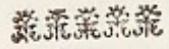

Առ ՚ի հաստատապէս հատուցումն առնելոյ ի վեր յիշեցեալ
պարտնիմ գրաւ դրի 300: յնյ ոսկի, կամ 200: մանջալի
քուռայ ալմազ կամ մին ակունքով շինած ամբարջոյ թէ
լով կապած ներքոյ իմոյ կնքաւ կնքեցեալ որ գինն նորայ
յաւելի կամ պակաս 14000: յուն արժէ զի կալով մնասցէ
՚ի ձեռս արն . . . կառավարչի որքոց մադրասիս Հայոց մի-
նչև, հատուցանեմ, ՚ի վեր յիշեցեալ պարտնիմ վաշխիւ իւ-
րով, յապա ըստանայցեմ գրաւն իմ, այլ էթէ գուցէ զի յա-
պողեսցի հատուցումն իմ ժամադրեալ ժամանակի, արն . .
. . կամ յետ նորայ յաջորթող կառաւարիչ որքոց մադրասիս
Հայոց ունի կարողութին ՚ի վերայ ՚ի վեր յիշեցեալ գրաւին
իմոյ վաճառեսցի հոջակաւոր վաճառմամբ և ՚ի նմանէ առ-
աջին հատուցումն ըստանայցէ ՚ի վեր յիշեցեալ պարտն իմ
և զոր ինչ յաւելանայ տացէ ինչ և զոր ինչ պակասեսցի ես
պարտա

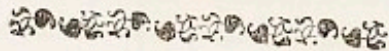
պարտական հատուցանելոյ, և որ ոք հանկարծահաս ցաս-
ուսն էթէ գողից առ ազակաց, ժամանակի պատերազմի առ-
արահարից կորուսցէ գրաւն, պարտ դրամին և յաւելորդին
գրաւին անյիշելի լինիցի:

ԿԲ

Եթէ հարկաւոր լինիցի յատկապէս օգնական լինելոյ մադր-
ասի Հայոց, և կամ հեթանոսաց մկրտեցեալ ՚ի յէկեղեցիս մեր
և կալով մնացեալ աւանդութեն Հայաստանեաց սբ Էկեղեցոյ
ով ոք հարկաւորեսցի գրաւ դնել տուն և այգիս և խանութս
իւր, որ գտցի մէջ շուրջ պատեալ պարսպիս հարկաւորէ տալ
նոցայ թի ոմն մինչև երեք հազար յուն և ընդունել գրաւ
տուն և այգի որում արժէսցի 9000: յուն այսինքն արժող-
ութեն տան որ լինիցի 3000: յուն սա կարի մտանել գրաւ
1000: յուն մի տարի ժամանակաւ, և էթէ հատուցանէ տա-
րեկան շահն նորոգեսցի սանատն կարի պարտկն մնայ ՚ի վե-
րայ նոյն գրաւի մինչև տասն տարի, և յապա սնարստճառ
հատուցումն լինիցի, և էթէ տունն և կամ այգին լինիցի ար
տաքոյ քաղաքիս ՚ի Երեւոս դաշտի, ամ մի հազար յուն ար
ժողութեն տան վերայ մի տացի յաւելի քան թէ 200 յուն
և թուխտ պարտուց գրաւեցելոյ տանց գրեցեալ լինիցի ըստ
յամեմատութեն վաշխապարտի, ՚ի 22 Երրորդ յօրէնս, և
յատկութին գրաւին ՚ի միջի նոյն թխտոյ վաշխապարտի իւրոյ
հարկաւոր տեղն ույ 61: Երրորդ յօրէնս, և գրաւն տանց
այդեստանեաց խանութից և այլն պարտէ լինիլ օրինաւոր դա-
բալէն ըստ սովորական մադրասիս ճարոյ ՚ի յանձնողութեն
սեբհական Տեառն իւրոյ:

՚ի 22:

ԿԳ

՚ի 23 Էրրորդ յօրէնս Նշանաւորեցաք տալ զբամբակ որբոց մերոց իւրաքանչիւր ըստացողի էթէ վաշխի և էթէ պարտասխանոյ ՚ի վերայ նաւից ոչ յաւելի քան թէ 3000 յուն նոյն գունակ մի ընդունեսցուք ոմն երաշխաւոր յաւելի քան թէ 3000 յուն, քայտորութիւն քանիս պսէ որ գրամն ՚ի վերայ նաւոց այն որ սլուփ ի վերայ սլուփի 300 յուն, այն որ բարկանթին 600 յուն, և այն որ երիս սիւն ունեցող նաւ ՚ի վերայ, նորայ 1000 յուն, և ըստանողքն թէ վաշխի և էթէ պատասխանելոյ ՚ի վերայ նաւից և կամ երաշխաւոր ընողք իւրաքանչիւր արժանեաց կարողութեն իւրեանց պարտին պարտական լինիլ, էթէ փոքր և էթէ Հարուստ այսինքն ոչ պակաս 50 յունից մինչև ըր 3000 յուն, և որ ոք Հարուստ ստանալով զբամն որբոց մերոց մինչև 3000 հուն, նա մի գտցի տեղի յաւելի ստանալու և երաշխաւոր այլոց լինելոյ, նոյն գունակ որ ոք Հարուստ մտանելով ՚ի երաշխաւորութիւն մինչև 3000 հուն, նա մի գտցի տեղի ստանլոյ զբամ մի ՚ի սնդ կէն որբոց մերոց մինչ ոչ ելցէ ՚ի երաշխաւորութենէ իւրմէ, այսպէս իւրաքանչիւր ոք կարեաց յամենատութց, և յատկապէս բառնալոյ խորութիւն ՚ի մէջ յայտնեցաք իւրաքանչիւր կացութիւն անձանց պարտս ըստանալն:

Նայ որ մը լինի 20 Հազար հուն ստացուածոց նմայ պարտական ընդունեսցեն մինչև 3000

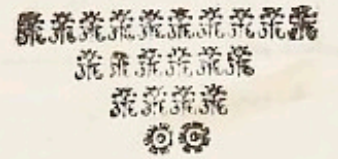
Նայ որ	տան և հինգ Հազար	2000
Նայ որ	տան Հազար	1500
Նայ որ	ութն Հազար	1000
Նայ որ	հինգ Հազար	800

Նայ

Նայ որ	երեք Հազար	500
Նայ որ	միս Հազար	300
Նայ որ	հինգ Հարիւր	200
Նայ որ սղքատ և անձամբ բարեմիտ		100

ԿԴ

Որպէս սովորութիւնէ տարբերութիւն սնտոյ յաշխարհիս երբեմն ձախորդութենէ մտանի աղքատութիւն և իաջողութենէ Հարուստութիւն, այսպէս ոչէ դժվարին ՚ի միջի մը Հարստաց աղքատանալ որ տերմի արսացէ, և որբոց տնանկաց և աղքատաց Հարստանալ որ միտան ցանկամք ամենքեանս աջողութիւն բոլոր յազգին մերոյ, ուրեմն էթէ գուցէ ՚ի միջէ որբոց տնանկաց և աղքատաց մագրատիս Հայոց, իաջողութենէ մն և օգնականութենէ սնդկին որբոց մերոց, գտցեն շնորհս և Հարստանայցեն, ՚ի այնպիսի անձանց ազտ առնեմք զի ՚ի զամ աւորս կենաց իւրեանց, և ՚ի ժամանակի գրելոյ կտակս իւր մի մտանայցէ գորովայգոյթ իբր մայրն իւր սնդուկն որբոց մեոց և իւրոց, և զոր ինչ երախտագիտութիւն ընդ մտաւածութիւն խորհրդիւ բանիւ և գործով յետս դարձուցանէ երախտաւորին իւրոյ, տայ տեղի բարեգոյն նշաւակի, և այրն այն յիշեցի ընդ մէջ Համբաւոր

ԿԵ

Յաւելի քան զգայս ով ոք ՚իմէնջ ընդ մտտ ածեացի եկամ ՚իսովորութենէ այլազգաց նշտակ ինչ ունիցի վան հասարակաց բարութեն դիցի ՚իվերաց թխտոյ երնծայեացի ՚ի մջ ծողովոյն մերոյ դեկտեմբերի 31. և պարտէ մեզ ամժամ ընտրել ՚իմիջի նոցայ զոր ինչ բարի ՚իյամանս կարգադրութեան մերոյ, և ՚իխտանս ՚իբաց ընկենուլ:

Իրուեցաւ մադրասունն ՚իմիջի մադրասիս Հայոց յայսմաւուր
Յունվարի 21
Յամի Թն փրկչին մերոյ ՋԻ 2783

ՎԵՐՁ

Ա Երջաբանութիւն Տետրակիս, Թեպէս պարտէ ունիլ յամեմատութիւն առաջաբանութեն իւրոյ, այլ որպէս յիմն ըղձից և նիւթն տետրակիս փոքրագոյն, նոյն պէս զոր ինչ կարգադրութիւնք և մատուցնոցայ ՚իյայսմ և սխարձառտ, ըստ նմանութեն արարողայ իւրեանց, զի որպէս հօտ մի փոքրիկ ՚իյազգէ Հայոց ՚իպանդխտի աստ բնակեալ, ուրեմն զի արդ կարէ ունիլ բազուկ հզոր և մատունս շնորհալի շարեւրյ զամ զոր ինչ հարկաւոր կարգադրութիւնք վանս բոլոր յազգի միոյ նա և սփոխոյն գործ Յայն առնելոյ կատարելապէս սահման որպէս ասաց և եղև, հրամայեաց և հաստատեցան, սահման որպէս ասաց և եղև, զամ ինչ որ եղև էթէ ՚իյերկինս և էթէ եդ և ոչ անցանէ, զամ ինչ որ եղև էթէ ՚իսիրտ յերկրի, և զամ զոր յերկիր, էթէ խորս ծովի, և էթէ ՚իսիրտ յերկրի, և զամ զոր ինչ էթէ ծանօթ մեզ, և էթէ անծանօթ մեզանէ, միաբան փառաբանեն, ամենայսուրբ անուն նորայ, այլ լետ այնորիկ ՚իմիորձառութենէ բնութեն մարդոյ, և ՚իզօրութենէ շնորհաց բանական Հոգոյ, կարգաւ շարժմամբ, փայլեցաւ բազում ասեղծեալք որ ՚իբնական ծըննդենէ և շարժմանէ իւրմէ ոչ երևիր յառաջնում փայլումն նոցայ, այսինքն անդամանիմն տաշելով, յոսկին շինելով աշտանակս, տախտակս տաշելով երկաթն սրելով, և այլն, նաև սմարդն ու սանալով զանազան արհեստ իմաստութիւն, էթէ ազատական, բժշկութիւն, արական հողագործութեն, երկաթագործութիւն, ձգնորսութիւն և այլն սովաւ լցաւ Յերկիր փառօք Յայ ամենախարող արբողին մերոյ, Թեպէտ ամ արարած ք գոհ և միտիմար ՚իկեանս ՚իւրեանց, այլ ՚իտեսակս բնութեն մարդոյ, Երբեմն նախանձելի մինչ տեսանեմք ՚իմիջի եղբարց մերոց զանազան յազգաց, ոմն հզոր, ոմն նուազ, ոմն հրամայող, ոմն ֆազանդ, ոմն բնակեալ ՚իսեբհական յաշխարհի իւրոյ փառաւոր, և ոմն սանկալ ՚իսեբհական յաշխարհի իւրոյ փառաւոր, ոմն յաղեցուցանող զինքն և զարմանող այլոց, ոմն քաղցու նուաղեալ և փափակի լցուցանելոյ յօրովայնն իւր

մերոյ, ևնա ամ ժամ արհամարեալ լինիցի Իմէնջ գործ
անելոյ

Եւ ևս յայտնի ամենեցուն լինիցի, որ Իմիջի տեսարակիս, ամ
անուամբ Իզանաղան տեղի բնակողաց, Թուխոք Թէվաշի-
ապարտից, Թէ վեսայ պօրտից, Թէ երաշխաւորաց, Թէ
դաշնադրութենց, Թէ կտակի գրի, և Թէ ամուսնութեն և-
այլն, բոլորն անպարտէն, և միմիայն անուամբ նոյազ բեալ
վասն ցուցանելոյ օրինակ Թխտին, զի որ ոք ժամանակի ու
մէք որ յանդ իպէսցի, զի հարկաւոր լինիցի յանձն առնուլ
Իվերայ իւր որ ոք պարտ, դաշին ևսյն, նա արասցէ ըստ
նմանութեն իւրաքանչիւր օրինակին, և անման իւրոյ ձեռնու-
ղբեցի

Տեսարակս տպեցաք քառասուն յառ ծախիւք Մաղրասիս
Հայոց, և բաշխեցաք սնդկին որքոյ մերոյ և զին սորայ նշան
աւորեցաք Քի մին տեսարակն հինգ յառ Մաղրասիս աստի-
օվ հուն, Իսայս մտածութիւն զի երից վտխանն մեր կարողէ
վաճառել մինչ երեսուն յառ, և զին նորայ մտածանել Իհա-
ման դպրատան Մաղրասիս Հայոց, մնացորդ տասն յառն
ձայ, միշտ Իսնդուկն որքոյ մերոյ, այսպէս կատարեցաւ
գործս այսօր Իհնդիկս Իսպին Ովկի անոսի, Իկօրմանտել Ի
մայրս քաղաքն Մաղրաս Յամեկանն Օգոստոսի 15: Յամի
տնփրկչին մերոյ Քի մին հազար եօթն հարիւր ութսուն և ե՛-
ք 1783: որսկանն Իգործ վեց երրորդ առաջի մեր ամսուն
Յունվարի:

Յամի տն մին հազար եօթն հարիւր ութսուն և չորս 1784
Եւ Իթուականութենն Հայոց 1233:

անկ Տեսարակիս Որում Յուցանէ իւրաքանչիւր Իթիւ-
տահամարն:

Առաջարանութիւնն	2:
Արանդութիւն վասն կառավարչաց, որքոյ	7
Հաւաքանն Իմողսլո	9
Ընտրելոյ կառավարիչս	11
Յաշխարհականն մի խառնեցի Իգործ եկեղեցոյ	11
Եկեղեցականն մի խառնեցի ընդ գործ աշխարհականի	12
Ընտրելոյ աւաքեցեցս	12
Հնազանդելոյ հայրապետին մերոյ	13
Նկիրակաց կայսութիւն	24
Քանակութիւն քահանայից Իվիճակի	14
Ըպտամարեկելոյ եկեղեցու	14
Հասուցանելոյ վարձս ըպտամարայ	14
Սնդուկն որքոյ վերաբերէ մաղրասիս Հայոց	15
Չարք սրբութեն մնայ եկեղեցոյ	16
Որպէս պահելոյ սնդուկս որքոյ	16
Իւրաքանչ ոք առնել կրտակս	17
Հարկ օրկայ Իվերոյ կտակ տանողաց	19
Կերպ կառավարելոյ տուն ննջեցելոյ	20
Որպէս յանել պարտէ աղմիսխարասիտն	20
Կարք հասուցանելոյ հարկ և մաքաննջեցելոյ	20
Կառավարիչք որքոյ ու մկարեն կտակակատար լինի	22
Գանձանակ որքոյ որպէս կառավարեցի	22
Գանձն որքոյ որպէս շահեցուցանիցեն	23
Գանձ որքոյ առանց շահ մնալոյ	27
Վարձ սնդուկին Իշահ ասանդայե	27
Կերպ հաշխարապէս բաժանումն շախին	29
Հակ կապք ընդ ինչս որքոյ ոչ կարէ գանկատել յիդատատան 29	31
Կերպն ընտրողութենն արդարութեան	31
Շտրհաբաշխութիւն առ սնդուկս որքոյ:	32
Կերպ	

Կերպ յանկապէս վարուք պահելոյ դրամն	33
Վճան ընչից որոց լինի հառաարապէս	33
Բաժանումն սուրոյ ողորմութեն	34
Ման գանձի որոց պահել բանկարոյ	37
Վարձ գրապրաց	37
Շինութիւն գրաբատան	38
Պահել թիւ ծնեցելոց և ննջեցելոց	38
Գին գերեզմանաց	39
Որպէս գնել յագարակ վան գերեզմանատան	40
Մի խնայել ողորմութիւն թերիեալ Հայոց	41
Կառաւարիչք որոց մի մոցեն երաշխաւութիւն	41
Ոչոք կարէ իջուցանել կառավարիչս որոց ի կարգէ կառավարութեան	42
Մտանել տուն ծնեցելոց և ննջեցելոց	42
Պատիւ ննջեցելոց	46
Պատրաստութիւն մտանել իտուն տեան	46
Պատիւն երկ փոխանի	47
Հաւուրն տանի շնորհարէն	47
Պատիւն մաղրասի Հայոց	48
Պատասխանել առաջնորդաց	48
Նորատիպ գրեանց գնէն	49
Կերպ անունանալոյ ընդ թիւեալ Հայոց	49
Կերպն յալաքելոյ ողորմութեն	51
Հայրանանաց զօրութիւնք	53
Ողորմիլ խնդկէն առօտարս	53
Վարք կայութեն մերոյ	59
Աշխարհագրութիւն մաղրասի Հայոց	59
Պահելոյ ժամ աւուրց և թիւ տարոյ	60
Գանձ որոց մուծանել ի գանձարանն թագաւորի	61
Հարկ ի վերայ անունայելոյ	62

Օտարք յանեցեն իբրև մաղրասի Յայք	65
Պարտականն որոց մի ճշուեցի եթէ թափոր իբնչից	65
Սահմանիւ շարելոյ ամ կերպ գրեանք և ծախն	66
Վկայութեն և առջիար երկ փոխանի	66
Հռչակար փաճուեալ իրաց վարձն	67
Յատկութիւն գանձոց ի վերայ նափի կարասու կանի և երաշխաւորի	67
Կարի գրաւ ընդունիլ տուն կայիս	69
Արժանաւորութիւն պարսս յանձն աւանդաց	70
Երախտագիտութիւն որոց	71
Ամենայն բարի կարէ մտանիլ իշարս	72
Օրինակ հրահրելոյ առ ի ժողով	10
Հրահրելոյ առ ի Խորհուրդ	10
Կրօնկարծի	17
Վաշխապարտի	24
Վընասոյ պարտի	25
Երաշխաւորութեն	26
Յիմնեցեալ դրամ ըստանօղի	27
Ժառանգորդութիւն և ողորմութիւն ստանօղի	28
Պաշտօն մուսուֆ դատաւորութեն	30
Երգմեկոյ	35
Բաժան արար դատաւորաց	35
Հրահրումն իտուն նորայծին մանկանց	43
Հրահրելոյ հարանիս	44
Հրահրելոյ ի պաշտօն ննջեցելոյ	45
Գոշնայարութիւն հարանեաց	50
Հայցել ողորմութիւն	52
Պաշտօն հայրանան գատարոր	54
Նամակ հայրանան գատարորաց	55
Գաշնարովելոյ առ կայսրն	57

Մուծանկարը գանձա Կանդուկին թուղտուղին	61
Կառուարութիւն կարտիկուայ	59
Դաշնայարութիւն սմունացուրց	63
Պարտ գրուականօք	68

Հովհ
3237

[202]

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ
ՍՏԱԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ
ՍՏԱԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ԳԱՆ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0059642

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ
ՍՏԱԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ
ՍՏԱԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ